

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Vliv změny názvu Makedonie na pozici země v mezinárodním
systému**

Angelina Nam

Plzeň 2020

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

**Vliv změny názvu Makedonie na pozici země v mezinárodním
systému**

Angelina Nam

Vedoucí práce:

PhDr. David Šanc, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2020

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, květen 2020 .....

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce PhDr. Davidovi Šancovi PhD. za odborné vedení mé práce, cenné rady, které mi během mého psaní poskytnul a celkově za všechny čas, který mi během psaní této práce věnoval.

Obsah

1. Úvod	6
2. Historická rozloha a formování Makedonského státu.	11
2.1 Geografická situace republiky Makedonie	11
2.2 Historický vývoj státu.....	12
3. Koncepce řecko-makedonského sporu do roku 2014	15
3.1 Vyhlášení nezávislosti a vztahy republiky Makedonie se zeměmi v balkánském regionu	15
3.2 Řecké důvody pro zahájení konfliktu	18
3.3 Období mezi lety 1995–2001	22
3.4 Období od roku 2006 do roku 2014.....	24
4. Republika Severní Makedonie a její vztahy s významnými aktéry .	31
4.1 Evropská unie ve vztahu k republice Makedonii.....	31
4.2 NATO jako makedonský garant bezpečnosti	37
4.3 Vztahy republiky Makedonie a USA.....	40
4.4 Makedonsko-ruské vztahy	44
4.4.1 Metody ruského vlivu v republice Makedonii.....	47
5. Závěr	52
6. Seznam použité literatury	58
7. Resumé	65
8. Seznam příloh	66

1. Úvod

Dnešní Republika Severní Makedonie se nachází v jihovýchodní části Evropy a je jedním ze států bývalé Jugoslávie. Hlavní cíl mé práce vyplývá již z názvu, tedy zjistit, jaké má Severní Makedonie postavení v mezinárodním systému. A to prostřednictvím dvou velkých témat, které zde představím. Nejprve se zaměřím na řecko-makedonský spor o název a jeho vliv na politiku Severní Makedonie a poté budu se věnovat pozici Severní Makedonii v mezinárodním systému. Vzhledem k tomu, že tento spor ohledně názvu trval téměř 30 let, vyjednávání o sporu rozdělím do několika bodů, ve kterých budou představeny jednotlivá klíčová období. Budu zvažovat každý z možných důvodů blokády Řeckem, kterému vadil nejen název sousední země, ale také skutečnost, že v té době v Severní Makedonii u moci byla zkorumpovaná vláda. Všechny tyto vlastnosti by mohly vést k nestabilitě v celém regionu, proto Řecko, jako dominující stát na balkánském poloostrově, muselo situaci stabilizovat.

Situaci Republiky Severní Makedonie v mezinárodním systému dlouhodobě a výrazně ovlivňovala řada faktorů které popíšu v první části své práci – geografická poloha, problémy spojené s rozpadem Jugoslávie a v neposlední řadě spor o název. Ve druhé části práce se pokusím zjistit, jak tyto faktory ovlivňovaly a ovlivňují vztahy republiky Makedonie a vybraných důležitých státních i nestátních aktérů mezinárodního systému. V této části se budu věnovat vztahům republiky Makedonie se Spojenými státy americkými (USA), Ruskem a státy Evropy a také organizacím, jako je Severoatlantická aliance (NATO) nebo Evropská unie (EU), které hrají velkou roli ve formování současné politiky Severní Makedonie od roku 1991. Původně byla na začátku cesty k vývoji země touha vstoupit do Evropské unie, což by státu pomohlo k celkovému rozvoji, zlepšení životní úrovně, nastartování a normalizaci ekonomiky. K zajištění národní bezpečnosti se bývalá jugoslávská republika Makedonie měla připojit k NATO. Nicméně vzhledem k tomu, že Řecko do roku 2018 vetovalo vstup Makedonie do obou organizací, nemohla se země stát jejich právoplatným členem. Ve své práci se pokusím zjistit, jaké pozitivní a negativní důsledky může mít vstoupení republiky Makedonie do NATO. Pokusím se na tomto příkladu ukázat snahy postsocialistického státu východní Evropy integrovat se do NATO a EU a důvody zdlouhavého posouzení jeho kandidatury.

Vybrala jsem si Rusko, protože Rusko představuje druhého největšího ekonomického partnera Severní Makedonie hned po Evropské unii. Rusko také poskytlo Makedonské republice svou vojenskou pomoc v několika konfliktech. Republika Makedonie byla také součástí Jugoslávie, která byla socialistická a v jejíž čele byla komunistická vláda, proto ji považovalo mezinárodní společenství za partnera Sovětského svazu, i když mezi těmito zeměmi existoval ideologický odklon. Následně bylo celé mezinárodní společenství přesvědčeno, že Rusko, jako reprezentant s hlavním městem již bývalého Sovětského svazu Moskvou, by mělo poskytnout jak politickou, tak i hospodářskou podporu Balkánskému poloostrovu. Budu se proto také zabývat tím, jak ruská vláda reaguje na změnu názvu a na vstup Makedonie do NATO. V tomto ohledu budu nejvíce čerpat z ruských médií.

Abych se vyhnula nejasnostem, budu nazývat zkoumaný stát republika Makedonie nebo Makedonská republika (psáno s malým „r“ ve slově republika), protože stát měl od doby existence Jugoslávie ve všech oficiálních názvech tuto formu vlády (tedy republiku). V případě citací budu uvádět název, který byl napsán v původním zdroji. Ve své práci budu také používat pojem Makedonská říše pro označení teritoria spojující města Bitola, Soluň a území Kosova, které existovalo v 19. století. Po druhé světové válce do roku 1963 byl součástí Federativní lidové republiky Jugoslávie stát pod názvem Lidová republika Makedonie. V roce 1963 byla vyhlášena nová ústava, která způsobila změnu názvu z federace na Socialistickou federativní republiku Jugoslávie, přičemž jména všech členských zemí byla rovněž změněna na socialistická, tudíž byl zkoumaný stát přejmenován na Socialistickou republiku Makedonie. V roce 1991 stát opustil jugoslávskou federaci a vyhlásil nezávislost pod názvem Republika Makedonie, ale jelikož ho neuznalo Řecko, nemohl být oficiálně uznán celým mezinárodním společenstvím a stát se součástí mezinárodních organizací. V roce 1993 byl navrhnout dočasný kompromisní název Bývalá jugoslávská republika Makedonie (BYRM) neboli „Former Yugoslavia republic of Macedonia“ (FYROM), který umožnil státu vstoupit do mezinárodní arény jako plnoprávný aktér. Vzhledem k tomu, že název měl dočasný charakter, bylo zapotřebí nalézt trvalý název, který by vyhovoval jak řecké, tak i makedonské straně konfliktu. Výběr vhodného názvu trval zemím skoro 30 let, nakonec se v roce 2018 státy dohodly na názvu Republika Severní Makedonie, oficiální přejmenování proběhlo v

následujícím roce, což umožnilo Severní Makedonii normalizovat vztahy s Řeckem a vstoupit do EU a NATO. Severní část Řecka budu označovat jako řecká Makedonie. Pro označení obyvatel Severní Makedonie použiji termín „Makedonci“ a pro obyvatele řecké části Makedonie termín „Řekové“.

Během svého výzkumu jsem zjistila, že velké množství lidí nemá znalosti o Republice Makedonii, ani Balkánském poloostrově, proto je nesmírně důležité poukázat na geografické umístění bývalé antické Makedonské říše, která spojovala část dnešní Severní Makedonie, řecké severní provincie a část Bulharska. První dvě země (Severní Makedonie a Řecko) znázorňují jednu historickou identitu, ale obě si ji vykládají jinak. Proto bych se také chtěla věnovat problematice názvu Republiky Severní Makedonie v kontextu historického vývoje státu. Následně představím historický vývoj řecko-makedonského sporu a v těchto částech budu používat převážně historické publikace. S ohledem na to, že konflikt byl vyřešen teprve v minulém roce a můžeme ho považovat za moderní, budu informace čerpat z internetových zdrojů, odborných textů a článků. Nejvíce otázek ohledně vstupu Severní Makedonie do Evropské unie a do NATO je předloženo v různých bezpečnostních strategiích, prohlášeních atd. Při zpracovávání budu používat zdroje v různých jazycích, abych měla přehled, jakou roli hraje a jak se o Severní Makedonii mluví v různých částech světa. Účelem práce není popsat, jak fungovala politika Makedonie uvnitř státu, ale jak si země vedla na mezinárodní scéně. Přesto je velmi důležité poukázat na některé rysy a zájmové skupiny, které aktivně ovlivňovaly vnitřní stav země, což se projevilo na postavení tohoto státu na mezinárodní scéně.

Klíčovou otázkou se stal obecný název „Makedonie“ a otázka národní identity. Makedonsko-řecký spor je jedním z nejzajímavějších a nejsložitějších konfliktů v post-jugoslávském prostoru. Konflikt prošel několika etapami doprovázenými schůzemi a volbami, ale během celého konfliktu zůstávala hlavní otázka nevyřešená, protože obě strany se velmi dlouho držely svých zájmů a nechtěly během sporu měnit své názory. Obě strany si jsou vědomy složitosti a citlivosti spojené s názvem. V tomto konfliktu hraje důležitou roli mnoho faktorů, první odkazy na jeho název pocházejí již ze starověkého Řecka v době vlády Alexandra Velikého. Ve své práci se ale budu více věnovat období od 90. let 20. století do prvního desetiletí 21. století. Také se budu zabývat postupnou změnou vlády a rozvojem Severní Makedonie a

provokativními akcemi vlády Severní Makedonie, které vyvolaly negativní reakci ze strany Řecka. Jedním z nejnápadnějších je tzv. „antikvizace“¹, díky němuž bylo hlavní město Severní Makedonie – Skopje – osídleno sochami Alexandra Velikého a Filipa II. Makedonského. Teorie byla založena na tom, že makedonští občané nejsou Slované, ale přímí potomci starověkých Makedonců, což způsobovalo ještě větší rozhořčení a negativní reakci ze strany Řecka. Od konce 90. let 20. století byla mezi Řeckem a Severní Makedonií vznikla vzájemná nedůvěra, která ztěžila komunikaci. Tento konflikt považuji za regionální a etnický. Regionálním je z několika důvodů. Zaprvé konflikt probíhá mezi dvěma státy (Řecko a Severní Makedonie) a také mezi dvěma oblastmi (oblast severního Řecka, která se jmenuje Makedonie a Republikou Severní Makedonie). Konflikt vyprovokoval obrovské problémy na teritoriální půdě. Etnický je z toho důvodu, že mezi sebou soupeří dvě národnosti, řečtí Makedonci a Makedonci žijící na území Severní Makedonie.

Stát nemá přístup k moři, a projevují se zde silné vlivy sousedních států, které na Severní Makedonii působí jak politicky, tak ekonomicky. Dalším příkladem může být velká krize v Kosovu, během které do Severní Makedonie přišlo velké množství albánských migrantů, což zapříčinilo slabou sociální infrastrukturu a rozpory mezi etniky nebo věřícími. Zmíněný stav byl jedním z příčin velice důležité události, kterou zmíním jen krátce, a jež významně ovlivnila ekonomické a sociální postavení Severní Makedonie a její další rozvoj. Jedná se o etnické albánské povstání v roce 2001, kterého se zúčastnila albánská menšina žijící v Makedonii a makedonské slovanské obyvatelstvo. Obě strany vyjádřily svůj postoj k vypuknutí konfliktu – Albánci tvrdili, že cítili porušování práv ze strany Makedonců, ti naopak hovořili o nacionalismu pocházejícímu z albánské strany. Konflikt trval 7 měsíců a způsobil obrovské škody makedonské ekonomice.

---

¹ Antikvizace - účinný nástroj politické mobilizace projevující se opožděným vynálezem a masovou produkcí tradice prováděný prostřednictvím vytváření nových obřadů, zásahů do veřejného prostoru a šíření mytologických a metafyzických příběhů o původu národa; nároky na starobylé národnosti (Vangeli 2018).

Nicméně dnešní stav země je poměrně stabilní na rozdíl od konce 90. let 20. století. Severní Makedonie je uznána všemi státy světa a je členem světových organizací jako jsou WTO a OSN. Navzdory skutečnosti, že spor byl úspěšně vyřešen a obě země jsou v současné době spokojeny, vyvstává otázka, zda je mezinárodní společenství připraveno přijmout Severní Makedonii. Jinými slovy, pro organizace je důležité, zda je stát na dostatečné úrovni pro spolupráci s rozvinutějšími zeměmi. V březnu roku 2020 se Severní Makedonie připojila k NATO, nicméně o vstup do Evropské unie stále usiluje.

2. Historická rozloha a formování Makedonského státu.

Na území severního Řecka se ve 4. století př. n. l. nacházela starověká Makedonská říše, která se stala za vlády Alexandra Velikého základem obrovského impéria. Po Alexandrově smrti se stát zhroutil a byl podmaněn římskou republikou. V roce 395 n. l. byla tato oblast začleněna do Východořímské říše (Byzanc). Od 6. století se v těchto zemích postupně začali osidlovat staří Slované, kteří převzali původní jméno Makedonie a od té doby zahájili novou etapu v dějinách moderního státu, který dnes známe jako Republika Severní Makedonie.

Jak jsem již upozorňovala v úvodu, velmi malé procento lidí zná, co je to republika Makedonie, jak vznikla a kde se nachází. Proto se v následující části své práce budu zabývat touto otázkou, a zorientuju tak čtenáře v geografické poloze republiky Makedonie a v jejím historickém vývoji.

2.1 Geografická situace republiky Makedonie

V 19. století byla Makedonská říše známá tureckými vládci jako „tři vilajety“, kterou tvořily tři oblasti, jež se jmenovaly Soluň (nyní Thessaloniki), Bitola a Kosovo. Poté byla Makedonská říše v období balkánských válek ve 20. století násilím rozdělena mezi balkánské státy. Kvůli této události byly vytvořeny tři hlavní prvky Makedonie, které jsou dnes uznávány: moderní Makedonská republika (Vardarská Makedonie), část západního Bulharska (Pirinská Makedonie) a severní provincie Řecka (Egejská Makedonie) (Příloha č. 1).

Až do balkánských válek byla Vardarská Makedonie provincií Osmanské říše a představovala „kompaktní a soudržnou geografickou, ekonomickou a historickou entitu“ (Shea 1997: 101). Moderní Republika Severní Makedonie zaujímá druhou největší část historického území Makedonské říše a nalézá se na Balkáně, v jihovýchodní části Evropy. Na teritoriu se nachází jezera Ochrid a Prespa, jejichž názvy byly použité pro některé důležité dohody a smlouvy týkající se řecko-makedonského sporu, které uvedu v následujících částech své práce.

Na severu stát hraničí se Srbskem a Černou Horou, na východě s Bulharskem, na jihu s Řeckem, na západě s Albánií (Příloha č. 2). Tyto státy velmi dlouho zpochybňovaly existenci makedonského jazyka a národa, a proto se republika Makedonie nachází v problematice geopolitické oblasti, tudíž pokud na ni ze všech stran dopadne protivenství, bude pro ni velmi

obtížné přežít. “Pochopení konstrukce mentální mapy Makedonie poskytuje základní pohled na moderní představu o geografických dimenzích současné Evropy a Středního východu [...] diskuse o Makedonii na přelomu století zahrnovala dvě paralelní linie myšlení, z nichž jedna byla umístěna na periferii Evropy, druhá do jádra politiky Blízkého východu” (Gingeras 2008: 341–342), což způsobilo výše uvedenou problematiku neuznání republiky Makedonie jako národního státu. Další nevýhodou v geografické poloze státu je to, že země nemá přístup k moři, proto je snadné poškodit její ekonomiku uzavřením hranic se sousedními státy.

2. 2 Historický vývoj státu

Dějiny republiky Makedonie samy o sobě nejsou vždy jasné, někdy byla země zmíněna v dějinách a bitvách jiných států, ale skoro nikde není jasně napsáno, jak a za jakých podmínek vznikla. Historik Michael Dimitri tvrdil, že mnoho civilizací nazývalo své území „Matka Země“ a mysleli si, že pokud se k ní budou chovat jako k božstvu, tak jim pomůže v dalším rozvoji a přežití. Je poměrně realistické předpokládat, že tomu tak bylo i v případě republiky Makedonie, protože tento název státu vznikl na základě slova „Ma“, což označuje „ženu“ nebo „matku“, v makedonštině je označeno jako „majka“. Druhé slovo „don“ znamená dar, spojíme-li tyto dvě slova a přidáme typické indoevropské zakončení substantiva „ia“, dostaneme „majkadonia“, neboli Makedonia. Vzhledem k tomu, že Makedonci neměli svůj vlastní psaný jazyk, použili řecký jazyk, aby mohli dále rozšiřovat své obchodní a politické ambice. Filip II. Makedonský se pokusil propojit region republiky Makedonie s Řeckem, což je velmi důležité pro pochopení makedonské identity, která je spojena s antickými legendami. Existuje legenda, že Makedonci žili společně s Řeky a mluvili řecky a Řecko bylo pod vlivem slavné Makedonské říše. Avšak po Filipově smrti měl známý řecký řečník Démosthenes tak ohromný vliv, že mohl snadno přesvědčit řecké obyvatele, aby Makedonce považovali za barbary a vyhnali je z Řecka (Shea 1997: 37), což Řekové udělali toho důvodu, aby nastolili demokratickou vládu a osvobodili nejen Řecko ale i další země, které byli pod makedonským vlivem. V dalších větách John Shea popisuje, že „[h]odně Athéňanů zemřelo, zatímco se snažili chránit svatou půdu Hellas před napadajícími makedonskými předky“ (tamtéž). Řekové tvrdili, že Makedonci pochází z hor a jejich dřívější jméno znamená „vysoké“ nebo „horníci“, což odkazuje na jejich původní umístění, ale takové genealogie byly vynalezeny pro politický

účel (Shea 1997: 42). Už na tomto místě lze pozorovat propojení s moderním řecko-makedonským konfliktem, v průběhu kterého byly navrženy názvy s použitím přídavných jmen jako “horní”, “severní” a “vrchní” Makedonie.

V důsledku válek, jež byly vedeny po dlouhou dobu ve starověku, mnoho Makedonců zemřelo, a proto se věřilo, že tento národ zmizel na více než 300 let (Kouba 2012: 61). Na to, jak se utvořil makedonský národ, žijící v dnešní republice Makedonii, existuje několik názorů. Podle jednoho názoru všichni původní Makedonci zemřeli a jejich území obýdli Slované, kteří jsou dnes chápáni jako obyvatelé republiky Makedonie. Druhou myšlenkou je, že ne všichni starověští Makedonci byli zabiti, ale že se smísili se slovanskou populací. Tato nepřesnost určuje „[z]vláštní identitu slovanského obyvatelstva a Makedonské republiky, která má výrazný aspekt nejen politický, ale také etnografický či jazykový“ (Kouba 2012: 61).

Republika Makedonie byla pod tlakem Řeků, Bulharů a Srbů, kteří připravovali své argumenty ve prospěch jejich územního rozšíření, proto v posledních dvou desetiletích 19. století okupovali makedonské území a snažili se ho získat „stavbou církví, škol a přidělováním kněží a učitelů vedl každý stát v Makedonii intenzivní propagandistickou kampaň, jejímž cílem bylo utvářet smysl pro národní identitu pravoslavných křesťanů“ (Shea 1997: 101). Toto potvrzuje projev řeckého premiéra v letech 1882 až 1895 Harilaosa Trikoupisa: „až přijde velká válka, Makedonie se podle toho, kdo vyhraje, stane řeckou nebo bulharskou [...], pokud toto území získají Bulhaři, vytvoří obyvatelstvo Slovanů [...], pokud to vezmeme my, uděláme z nich Řeky“ (Shea 1997: 101). Srbsko s pomocí ruské vlády získalo v republice Makedonii právo postavit vlastní školu a kostel (tamtéž). A toto všechno přetrvávalo na pozadí pokračující turecké okupace. Na přelomu 19. a 20. století začalo mít Řecko větší vliv na makedonské území než ostatní země, a proto požadovalo od celého makedonského obyvatelstva změnu jmen na řecké a každé příjmení mělo končit na „os“, „es“, nebo „poulos“ (tamtéž: 109). „Požadavek na používání těchto řeckých jmen je do dnešní doby oficiálně závazný [...] [v]šechny důkazy o makedonském jazyce byly povinně odstraněny z kostelů, památek, archeologických nálezů a hřbitovů [...] [s]lovanský kostel světské literatury byl spálen“ (tamtéž). Taktéž byla makedonština odstraněna jako komunikační jazyk, ale protože byly již tehdy vytvořeny některé mezinárodní společenství, tváří v tvář mezinárodnímu tlaku měli občas Řekové tendenci měnit

svoji pozici ohledně makedonštiny a dovolovat Makedoncům používat mateřský jazyk alespoň v rámci rodiny (tamtéž). Po Versailleské smlouvě po první světové válce bylo podepsáno několik smluv (Příloha č. 5), které upravovaly řeckou vládu, aby chránila práva makedonských Slovanů v severním Řecku a potvrzovaly, že jakékoliv národnostní, náboženské a jazykové menšiny mají stejná práva a mají „právo na rovné zacházení jako s řeckými občany“ (Shea 1997: 110).

Existuje spekulace, že vytvoření Makedonské republiky bylo idejí prezidenta Jugoslávie Tita. Ten plánoval vytvoření státu kvůli dvěma základním cílům: zaprvé hledal způsob, jak nejvíce rozdělit bulharskou a makedonskou identitu, aby Makedonci získali více pravomocí k vyhlášení autonomie (Karcev 2018). Zadruhé tehdy probíhala v Řecku občanská válka a Tito chtěl přes regiony moderní republiky Makedonie expandovat do sousedních regionů Řecka (tamtéž). Vůdce zamýšlel sjednotit všechny části historické Makedonské říše v rámci Balkánské federace. Podle řeckých názorů Josip Broz Tito „[s]pojil skupinu lidí, kteří nikdy předtím takové uznání nedostali a co je důležitější, nikdy se sami neviděli jako soudržná skupina lidí se společným cílem“ (Shea 1997: 156). V srpnu 1947 Tito a bulharský premiér Georgi Dimitrov souhlasili s tím, že celá republika Makedonie, část Řecka a bulharská Makedonie by nakonec měly vstoupit do aliance s Jugoslávskou Makedonií (Shaidurov 2008: 132). Po Titově smrti jugoslávská vláda uvolňovala kontroly nad projevy makedonského nacionalismu, a proto se zvýšil zájem o vyhlášení makedonské nezávislosti. V září roku 1991 proběhlo referendum, ve kterém 75 % Makedonců hlasovalo ve prospěch vytvoření nezávislého makedonského státu, Srbové a Albánci referendum bojkotovali (Shaidurov 2008: 133).

Balkánští sousedi jako je Řecko, Srbsko a Bulharsko toužili po vzkříšení bývalé slávy. Ostatní přestali respektovat Makedonskou republiku, protože chránili své vlastní zájmy. Z toho všeho vyplývá, že na počátku 90. let „Makedonie tak zůstala bezmocná, byla často za Turků zdevastována a stala se pro tyto další balkánské státy snadnou obětí“ (Shea 1997: 101). Toto postavení způsobilo velkou změnu v politické sféře státu. Stát tak konečně získal právo na vlastní roli v mezinárodních vztazích.

3. Koncepce řecko-makedonského sporu do roku 2014

Jak jsem již zmiňovala, jedním ze základních procesů ustanovení republiky Makedonie byl její konflikt s Řeckem kvůli jménu. Kapitulu rozdělím na několik časových období, díky čemuž detailněji objasním, jak a za jakého důvodu konflikt vznikl a proč bylo tak obtížné nalézt řešení pro jeho ukončení.

3.1 Vyhlášení nezávislosti a vztahy republiky Makedonie se zeměmi v balkánském regionu

Po prvních svobodných volbách 20. března 1991 se do čela vlády Socialistické Makedonie dostal Nikolay Klyusev a Kiro Gligorov se stal prvním prezidentem. Republika Makedonie v roce 1991 stála před těžkým rozhodnutím, zda zůstat se Srbskem, Černou Horou a Bosnou a Hercegovinou, nebo se pokusit o samostatný vývoj. „Makedonská republika byla fakticky multinacionálním státem“ (Tejchman 2016: 335), proto se nemůže identifikovat jako představitel jedné určité národnosti a počítat pouze s jednou historií. Rozpad Jugoslávie vyvolal pokusy republikánských elit o vytvoření etnických společenství, což znamená, že místo toho, aby tehdejší makedonští politici vytvořili příznivé podmínky pro vznik společnosti občanů, kteří mají rovná práva, tak posílili práva etnických skupin, čímž vznikla živná půda pro vypuknutí etnických konfliktů (Mitrevska 2014: 216).

V roce 1990 se konaly volby, ve kterých žádná z politických stran neobdržela absolutní většinu, proto strany VMRO a DSMNJ utvořily koalici. V roce 1991 byl prezidentem parlamentu zvolen Kir Gligorov, jenž byl dříve členem kruhu Titovy oligarchie, a který „[z]ískal důvěru většiny občanů makedonského původu, ale i respekt příslušníků albánské komunity [...], [v]ysokou prestiž získal i v zahraničí“ (Šesták – Tejchman – Havlíková – Hladký – Pelikán 2009: 655). „Představitelé významných západních zemí pochopili, že bez ohledu na komunistickou minulost většiny členů makedonského vedení představuje za dané situace Gligorova administrativa nejpříjemnější z nabízejících se alternativ“ (Šesták – Tejchman – Havlíková – Hladký – Pelikán 2009: 655), díky čemuž nedošlo ke zhoršení vztahů republiky Makedonie s Řeckem a Albánií.

Po rozpadu Jugoslávie zvolila Socialistická Makedonie nové jméno „Republika Makedonie“, ovšem legitimitu názvu státu zpochybnilo Řecko, protože ho považovalo za zásah do svého historického dědictví. Když se podíváme na mapu (Příloha č. 1), uvidíme, že na hranici Makedonie a Řecka se rozkládá Egejská Makedonie. Z historického hlediska se jedná o velmi významnou oblast Řecka, Řekové jsou na ni velmi hrdí a váží si jí, proto vyhlášení nového samostatného státu republiky Makedonie vyvolalo negativní reakci z řecké strany. Řecký král na začátku 20. století uznal Egejskou Makedonii jako nové území, ale více než 70 let byla tato oblast pojmenována jako Severní Řecko, což znamená, že ještě před rokem 1913 oficiálně nemělo Řecko žádné území, které by se jmenovalo Makedonie (Shea 1997: 97).

Kromě Řecka měla republika Makedonie kolem sebe další sousedy, kteří měli k makedonské samostatnosti záporný postoj: Řecko neuznávalo její státní jméno; Bulharsko neuznávalo samotný národ a jeho jazyk; Srbsko neuznávalo makedonskou pravoslavnou církev a hranice státu; Albánie a Kosovo řešily problém etnických menšin žijících na území republiky Makedonie. Například Srbsko, které mělo příznivé vztahy s Řeckem a považovalo Makedonskou republiku za Jižní Srbsko, proto chtělo vytvořit novou Jugoslávii, která by zahrnovala republiku Makedonii, Chorvatsko a Bosnu neboli teritoria, kde žijí Srbové. Sjednocení bylo důležité proto, že Makedonská republika v té době ještě neměla armádu, „a proto by v makedonské veřejnosti mohl vzniknout pocit nechráněnosti“ (Marjanovič 1992a), kterou by tato federace zajistila. „Vždyť Makedonce by mohla začít ohrožovat i silná albánská menšina“ (tamtéž). Proti této koalici stálo Bulharsko a Albánie. Bulharsko zastávalo názor, že republika Makedonie představuje druhé Bulharsko, a jsou dokonce spřízněné země, a mělo ambice spíše tento stát zabrat než mu pomoci, protože si myslelo, že Srbsku určitě Makedonská republika nepatří. Albánie měla (i má dodnes) v republice Makedonie velmi početnou menšinu, proto měla nárok na získání jejího teritoria.

Kvůli bloádě Řecka o sobě nemohla nově rozvíjející se země dát světu vědět a začít vést dialogy s ostatními evropskými zeměmi, jejichž vztahy by pomohly uznat suverenitu a nezávislost země. Republika Makedonie tehdy neměla možnost připojit se k mezinárodním organizacím, ve kterých mohla prezentovat své zájmy a zahájit dialog s ostatními. Hned poté, co vyhlásilo Řecko bloádu soluňského průplavu v roce 1994, chtěly tuto příležitost využít

hned tři státy – Bulharsko, Albánie a Turecko, z toho důvodu, aby hrály roli tranzitních území pro republiku Makedonii.

Bulharsko bylo jedním z prvních států, které uznalo republiku Makedonii, a bylo připraveno si s ní vyměnit diplomatické zástupce, ale Bulharsko nadále odmítalo existenci makedonského národa a jazyka. Bulharsko z určitých důvodů vnímalo republiku Makedonii jako svůj bratrský stát, například kvůli tomu, že v 19. století byla nejběžnějším jazykem na území Vardarské Makedonie bulharština. Také populace Makedonské republiky patří k bulharské etnické skupině a makedonský jazyk k bulharskému nářečí. Když se v roce 1994 setkali prezidenti obou zemí, makedonský postoj ke spolupráci s Bulharskem byl negativní, což oslabilo vztahy mezi oběma zeměmi, a dokonce i politické strany, které měly tuto myšlenku ve svých programech, zůstaly na okraji politického spektra. V průběhu 20. století se však Makedonci stále více snažili ukázat svoji zvláštní (ve smyslu jinou) identitu. Postupem času narůstající část populace začala rozpoznávat novou identitu, která se šířila a popírala historická fakta. Tímto způsobem republika Makedonie určila svou vnitřní kulturu a jazyk. Makedonská republika v tu chvíli s úctou přijala podporu a ekonomické nápady na spolupráci s Bulharskem, ale velmi pečlivě dbala na jednotu obou zemí a nijak nespěchala ke zlepšení dopravního spojení. Stát procházel v této době kvůli válkám velkou krizí, zhoršoval se i problém s řeckou stranou, což nicméně nebránilo makedonsko-bulharským obchodním vztahům, a proto jediná cesta pro makedonský obchod vedla přes Bulharsko (Tejchman 2016: 336).

Řecká vláda se pokusila přesvědčit EU a USA o záměrech republiky Makedonie zneužít řeckou historii a v tomto postoji Řecko uspělo. Když EU v roce 1992 uznala nezávislost Bosny a Hercegoviny, republika Makedonie zůstala neuznána (Shaidurov 2008: 133). V letech 1992–1993 zablokovalo Řecko přijetí Makedonské republiky do OSN. V únoru roku 1992 uznalo republiku Makedonii Turecko, po něm Slovinsko, Chorvatsko (Tejchman 2016: 336), ale „[p]rvní významný úspěch znamenalo formální uznání ze strany Ruska v srpnu 1992“ (Šesták – Tejchman – Havlíková – Hladký – Pelikán 2009: 657). Až v dubnu 1993 se Řecko a republika Makedonie dohodly na dočasném kompromisním názvu země, díky čemuž byl stát uznán i ostatními zeměmi (Tejchman 2016: 336). Oficiálně řada států a všechny mezinárodní organizace tak začaly používat název „Bývalá jugoslávská republika Makedonie“, který byl

potvrzen až počátkem února 1993. Pod tímto názvem byla republika Makedonie 18. dubna přijata jako 181. členský stát OSN, na což ostře zareagovala řecká vláda a v roce 1994 „[u]zavřela svůj konzulát ve Skopji a vyhlásila úplné embargo na obchod s Makedonií“ (Šesták – Tejchman – Havlíková – Hladký – Pelikán 2009: 657). Poněvadž ostatní evropské země tento řecký krok odsoudily, přistoupili Řekové na kompromis a odvolali blokádu, ale až rok poté. Díky tomu se republice Makedonii podařilo vstoupit do dalších mezinárodních organizací. Se státem začaly spolupracovat země, jako jsou Spojené státy, Velká Británie, Čína, Francie, Japonsko atd.

3.2 Řecké důvody pro zahájení konfliktu

Velmi dlouho byly vztahy Řecka s republikou Makedonie charakterizovány vzájemnými útoky z obou stran. Stát dodnes prochází identickými procesy „[z] analýzy vychází, že nejméně pokročilá na cestě k „modernitě“ [na balkánském území] je Makedonie [...], kde nedošlo k identifikaci s většinovým národem, a kde zároveň žijí společnosti s ostře konkurujícími mýty a nacionalistickými narativy, prohloubenými rozdílným náboženstvím“ (Lazareric 2015: 286). Pojmy etnocentrismus a/i lingvocentrismus dobře popisují vnímání konfliktu jak z řecké, tak i z makedonské strany, kdy „národní příběh či narativ národních dějin, jejich interpretace a v podstatě autoritativně i spontánně přijímané znění, s nímž se identifikují nejširší společenské vrstvy, jež takto pojímaný korpus národních dějin berou za svůj“ (Kouba 2012: 58).

Hlavní a nejdůležitější důvod, proč Řecko neuznávalo republiku Makedonii je, že „takový makedonský stát [...] nikdy neexistoval, Makedonie je pouze geografický pojem [...] část leží v Bulharsku, část je nyní FYROM [...] a největší část leží v Řecku“ (Landergott 1994). Podle některých řeckých názorů „Makedonie jako komunistický stát vyjádřila přání spojit se s makedonsky mluvící populací severního Řecka a aténská vláda se nadále obávala, že by se k sobě nezávislá Makedonie pokusila připojit část nebo celou řeckou Makedonii“ (Shaidurov 2008: 133). A to i přesto, že „Makedonie už v lednu 1992 pozměnila v ústavě články 3 a 49 tak, aby dala najevo, že nemá žádné územní nároky vůči sousedním státům a že její hranice mohou být změněny pouze na základě dobrovolnosti a v souladu s obecně uznanými

mezinárodními normami“ (Čarek 1994). Nicméně Řecko se nevzdalo svých „opatření“ vůči republice Makedonii a pokračovalo v izolaci státu na mezinárodní scéně.

Pro Řecko byl nepřijatelný nejen název, ale i ústava a státní symboly, neboť „FYROM používá ve vlajce známý helénský symbol řecké Verginské slunce², nalezený na hrobě Filipa II.“ (Lander Gott 1994). „Původní znak Verginské slunce je stále používán při nacionalistických demonstracích v Makedonii, aby zdůraznil údajné spojení mezi antickými Makedonci a dnešními etnickými Makedonci“ (Lazarevic 2015: 284). V roce 1993 pořádaly Atény republiku Makedonii, aby zrušila všechny státní symboly považované za řecké (Čarek 1994). Řekové ospravedlňují svůj postoj tím, „že jen moderní Řekové mají právo se identifikovat jako Makedonci“ (Shea 1997: 156). Nejtěžší bylo období 1994–1995, kdy Řecko zavedlo obchodní embargo proti Makedonské republice a zablokovalo Soluňský přístav, aby nebyla možná doprava zboží jak do státu, tak i z něho, v důsledku čehož by makedonská ekonomika zkolabovala, a Makedonská republika by tak byla nucena přijmout řecké podmínky. Ale „[k]omise Evropské unie obžalovala svého člena za tento nepřátelský akt před Soudním dvorem EU v Lucemburku“ (tamtéž).

Nejen název ovlivňoval kroky Řecka, ale i historická skutečnost, že po druhé světové válce se v Řecku „[...] více než dvousettisícová makedonská komunita [ocitla] vystavena brutálnímu asimilačnímu tlaku“ (Šesták – Tejchman – Havlíková – Hladký – Pelikán 2009: 650), na základě čehož by republika Makedonie mohla pomstít a nárokovat řecké území. A proto „[...] jedním z hlavních důvodů řeckého odporu byla i makedonská ústavní podpora menšin v zahraničí“ (Tejchman 2016: 336) také „[v] preambuli ústavy FYROM je zakomponovaná výzva o osvobození všech obyvatel Makedonie žijících v Bulharsku a Řecku“ (Lander Gott 1994). Řecko se obávalo toho, že se republika Makedonie poté, co dosáhne silnějšího

---

² Verginské slunce - symbol stylizované hvězdy (slunce) se šestnácti paprsky připisován makedonské královské dynastii Filipa II., na jehož hrobce byla tato kresba naleznuta. Název slunce nebo hvězdy byl přiřazen podle názvu města Vergina, které bylo do 5. století hlavním městem Makedonské říše a kde se nacházela hrobka Filipa II. (Obrázek č. 2).

postavení, rozhodne pomstít Řecku, protože Makedonci v Řecku v té době měli minimální práva a byli označeni za „slavofonní Řeky“. K lepšímu pochopení situace z řecké strany objasním, z jakého důvodu by si republika Makedonie měla nárokovat severní oblast Řecka (Egejskou Makedonií). V Egejské Makedonii se mluví jen řecky a „jiné jazyky nejsou povoleny“ (Marjanovič 1992b), avšak tuto oblast obývají nejen Řekové, ale i Turci, Makedonci a Albánci, kteří „podle řeckých zákonů nejsou nic než Řekové“ (tamtéž). Podle řeckých statistik „je země z 98 % nacionálně čistou zemí“ (tamtéž) a „uznání Makedonie jako republiky by znamenalo uznání Makedonců jako státoprávního národa – a to by mohlo oficiálně neexistující neřecké obyvatelstvo Egejské Makedonie vést k revoltě proti řeckým zákonům, které jim nezaručují národní práva“ (tamtéž). První prezident republiky Makedonie tvrdil, že „[d]okud tato řecká vnitropolitická otázka nebude vyřešena, dokud nebude uznáno, že v Řecku žijí i jiné národy a že není žádným hříchem, patří-li někdo k jinému národu a vyznává jinou víru, dokud tedy nebude uznáno, že každý řecký občan nemusí být Řek, aby byl loajální, bude řecká politika hájit tento svůj přístup k našemu jménu“ (Marjanovič – Drahný 1993). Postoj makedonské vlády, který dodržovala až do konce řešení tohoto sporu, byl takový, že „represemi a individuálními akcemi nelze dosáhnout ničeho jiného, než konfliktních situací“ (tamtéž), a proto nechali řešení otázky na světových institucích. Vláda to odůvodnila tím, že všechny tyto organizace byly vytvořeny, aby mohly plnit svá poslání (Marjanovič – Drahný 1993).

Zde však vzniká otázka, proč Řecko nevystupovalo proti názvu Socialistické republiky Makedonie, který představoval část Socialistické federativní republiky Jugoslávie? Řekové to vykládají tak, že „[p]řed lety Řecko uznalo tento název, avšak pro jednu z jugoslávských republik [...], což je něco jiného [...], jestliže pak ale byl založen stát s názvem Makedonie, znamená to totéž, jako by řecká část Makedonie k němu patřila“ (Lander Gott 1994), a že použití jména Makedonie je akt plagiátorství proti řeckým lidem (Shea 1997: 156).

Dalším důvodem, proč se Řecko obávalo získání nezávislosti republiky Makedonie byla obava z toho, že se z ní může stát silný stát, který bude usilovat o hegemonické postavení na Balkáně. „V Balkánské politice vždy hrála a dosud hraje svoji tragickou roli snaha vytvářet velké a mocné národnostně čisté státy, které soustředily všechny příslušníky téhož národa i s územím,

kteře obývají“ (Zídek 1992). Řekové se obávají, „že právě s pomocí této země (republiky Makedonie) by mohla být časem porušena křehká rovnováha v oblasti“ (tamtéž). Protože je Makedonská republika nárazníkovým státem, je velmi snadno kontrolovatelná, což vyhovuje EU a USA. Z toho vyplývá, že se Řecko obává, že v rukou silnějších aktérů jako je Evropská unie nebo USA by republika Makedonie, podobně jako Řecko, mohla zesílit a ovládnout Balkán. Navíc by Řecko ztratilo statut „Velkého Řecka“ a přestalo by být příkladem rozvinuté země na Balkánu.

V roce 1994 tiskový tajemník Řecka, Spyros Vergos, vysvětlil, že tehdejší nová řecká vláda v otázce názvu nikdy nepřijme podmínky, které by mohly nějakým způsobem uškodit řeckým zájmům nebo zpochybnit řeckou historii. Poté krátce ujasnil, proč Řekové uzavřeli hranice s republikou Makedonií, a vyjádřil univerzální řecký názor na sousedský stát: „FYROM je uměle vytvořený stát, v jehož parlamentu je největší stranou teroristická organizace ze starých časů „[...] až tohle svět pochopí, bude otázka Skopje uzavřena“ (Lander Gott 1994: 2). Na což prezident Kiro Gligorov ještě rok před těmito slovy tvrdil, že „[i] zde [v Republice Makedonii] sice byly patrné různé nacionalistické tendence, nezmítily však a nestaly se panující silou [...] právě proto nejsme ve válce“ (Marjanovič – Drahný 1993). Republika Makedonie má také velmi strategický význam, proto „podobně jako Evropa, tak i USA si nemohly dovolit přispívat k nestabilitě [balkánské] oblasti“ (Čarek 1994).

Řecko souhlasilo, že uzná nezávislou republiku Makedonii teprve poté, co přestane používat symboly náležející k řecké historii, a co je důležitější, neuzná existenci makedonské populace v Řecku, aby nedošlo k osobnímu trestnému činu – utrpení Řecka. Řecko nemělo nic proti existenci samotné státní jednotky, ale obrátilo se k Evropskému společenství a „vyrukovalo s tezí, že má Makedonie své územní nároky vůči Řecku, jež jsou zjevné již ze samotného názvu Makedonie“ (Marjanovič 1992a). Řecko taktéž odkazovalo na Deklaraci o Jugoslávii z roku 1991 obsahující požadavek, aby jugoslávské republiky „před uznáním zajistily, že nebudou vyvíjet žádnou nepřátelskou činnost vůči sousedícím zemím, což zahrnuje i používání těch názvů, které vyjadřují územní nároky“ (Marjanovič 1992a), toto Makedonci nedodrželi. Proto Řecko využilo všechny výhody svého dominantního postavení v tomto regionu. „Tvzení „toho druhého“ jsou v daném diskurzu explicitně chápána jako pokusy o krádež dějin, kultury,

ba dokonce i identity, jako by se jednalo o hmotné statky, jejichž vlastnictví předpokládá rovněž možnost, že mohou být majiteli zcizeny“ (Kouba 2012: 67). Na druhé straně je republika Makedonie, nedávno získavší nezávislost a které šlo „[...] o systematizovanou snahu prokázat provázanost s obdobími „slavné minulosti““ (Kouba 2012: 65), přičemž Makedonci brali identitu Alexandra III. jako „[...] synonymum slávy antického světa, která oslovovala a fascinovala v průběhu dějin řadu balkánských a evropských národů [...]“ (tamtéž), obecně pro celý region, ale v průběhu konfliktu „[...] ve dvou prostředích – řeckém a makedonském – se odkaz Alexandra Makedonského přetvořil v identifikační základ oficiálního národního příběhu a splýnul s identitárním schématem státního centra“ (tamtéž).

3.3 Období mezi lety 1995–2001

V roce 1994 v prezidentských volbách znovu zvítězil Grigorov a v parlamentních volbách vyhrála koalice levicových stran, jejímž největším triumfem bylo odvolání blokády ze strany Řecka. Makedonská vláda změnila státní vlajku, byla přijata do OBSE, vstoupila do Rady Evropy a uzavřela dohodu s NATO v rámci programu Partnerství pro mír. Předtím, než se začnu zabývat otázkou řecko-makedonského sporu, chtěla bych krátce uvést vztah republiky Makedonie s další zemí, se kterou občas vstoupila do konfliktů. Srbsko a Svazová republika Jugoslávie byly jedním z důvodů, proč stažení republiky Makedonie nebylo doprovázeno vojenským konfliktem. Důvodem byla existence velkého množství rodinných vazeb Srbů a Makedonců. Otázka hranic Srbska a republiky Makedonie byla velmi klidně vyřešena, avšak pravoslavná církev v Srbsku stále odmítá uznat pravoslavnou církev na makedonském území. Republika Makedonie i přesto tento vztah ocenila, protože obchodní kontakty přes Srbsko pro ni byly velmi důležité kvůli blokádě ze strany Řecka. Po uvalení embarga na Srbsko v 90. letech čekal makedonské hospodářství totální kolaps. Během prvních měsíců nezávislosti velká část obyvatelstva citelně zchudla a nezaměstnanost dosáhla 15 % práceschopných obyvatel (Tejchman 2016: 338). Proto „[v] prosinci 1992 poskytla Evropská unie Makedonii pomoc ve výši 100 milionů ECU“ (Šesták – Tejchman – Havlíková – Hladký – Pelikán 2009: 652). Ale i tak se postupem času ukázalo, že většina výrobků, na které bylo embargo uvaleno, mělo procházet přes hranici Srbska. Skopje obvinilo Radu bezpečnosti OSN za to, že nebyla schopna dostatečně připravit kontrolu na hranicích mezi Srbskem a republikou Makedonií a

požádalo OSN, aby poslala vojsko do problémové oblasti, které by dohlíželo na dodržování „zvláštního režimu“ (Šesták – Tejchman – Havlíková – Hladký – Pelikán 2009: 652), ale doopravdy „[v]láda v Skopje [...] doufala, že přítomnost vojsk OSN oslabí potenciálně nejvýbušnější zdroj napětí, který mohl přímo ohrozit i makedonskou státnost“ (Šesták – Tejchman – Havlíková – Hladký – Pelikán 2009: 652), jednalo se o konflikt s albánskou menšinou. Dočasně stabilizovat situaci se podařilo vládě Crvenkovského. Došlo ke zmírnění inflace a zahájení programu postupné privatizace státních podniků. Pod jeho dohledem byly provedeny reformy, díky nimž bylo možné oživit makedonskou státní ekonomiku. I v tomto období bylo patrné, že mezinárodní prestiž země se zlepšuje. Země se nezúčastnila závažných sporů, snažila se vyřešit si své problémy kompromisem a díky tomuto „[...] se jí postupně podařilo prolomit vnější izolaci země a začlenit Makedonii do mezinárodního společenství“ (Šesták – Tejchman – Havlíková – Hladký – Pelikán 2009: 656).

V roce 1995 se v zemi zhoršila situace mezi Albánci a Makedonci, když se makedonský prezident vrátil z Bělehradu a byl zastřelen. „Modely antické sebeidentifikace, včleněné navíc do diskurzu oficiální makedonské politiky a s ním související interpretace národních dějin a národního příběhu“ (Kouba 2012: 57) potvrzovali nefunkčnost tehdejší politiky státu. „Vražedný útok, jehož cílem bylo s velkou pravděpodobností vyvolání zmatku a nejistoty, však nakonec paradoxně vedl k dočasnému zklidnění vnitropolitické situace“ a „[v]ětšina občanů Makedonie si ještě více uvědomila, že jejich země stále stojí na okraji propasti“ (Šesták – Tejchman – Havlíková – Hladký – Pelikán 2009: 659). Kvůli nestabilitě i nebezpečí na území Makedonské republiky bylo rozhodnuto počátkem února 1996 na základě rezoluce Rady bezpečnosti na makedonském území rozmístit mezinárodní síly presentního nasazení (UNPREDEP). V dubnu téhož roku stát pod názvem „Republika Makedonie“ uznala Svazová republika Jugoslávie a došlo ke vzájemnému navázání diplomatických styků (Tejchman 2016: 337). Další vláda, která nastoupila od roku 1998, ve svém plánu označila za své cíle radikální hospodářské reformy a definitivní skoncování s „pozůstatky komunismu“, což se v praxi projevilo odklonem od Jugoslávie a příklonem k NATO. Novou vládu uvítala Sofie a Bulhaři, kteří uznali „makedonský jazyk ve smyslu ústavy Republiky Makedonie“ (Tejchman 2016: 338).

Řecko podalo žádost do Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO), a tak musela makedonská vláda udělat kroky směřující ke zlepšení vztahů s Řeckem. Dlouhá jednání prostřednictvím OSN vytvořila dobré podmínky pro řešení tohoto problému. Kresba Verginského slunce na vlajce byla změněna do dnešní podoby (Příloha č.4). Slunce je stále žluté na červeném pozadí, nyní však paprsky slunce vychází od středu až k okrajům vlajky. Díky řešení alespoň části ze základních podmínek Řecko ukončilo ekonomická omezení a od této doby se vztahy mezi státy výrazně zlepšily. Tehdejší makedonský premiér Ljupco Georgievski doslova prohlásil, že se jedná o „malý zázrak“.

Už ke konci roku 1999 bylo Řecko druhým největším makedonským obchodním partnerem a jejím největším investorem, kdy „celková výše řeckých investic činila 150 milionů dolarů a investovaný kapitál činil 300 milionů dolarů“ (Tziampiris 2012: 155). V průběhu let 1995–2000 „řecký vývoz do Skopje představoval 25 % řeckého vývozu na Balkán a řecké investice v sousední zemi vytvořily 5 000 pracovních míst“ (Tziampiris 2012: 156). V tomto období se státy definitivně domluvily na názvu „Horní Makedonie“, ale kvůli etnické krizi na makedonském území tento název stát rychle odmítl. Ale i v tomto stavu Řecko pokračovalo s podporou republiky Makedonie, což vyvrcholilo podpisem dohody o stabilizaci a přidružení (SAA) mezi Evropskou unií a Makedonskou republikou, neboť se Řecko nechtělo vracet do minulosti.

3.4 Období od roku 2006 do roku 2014

V roce 2006 vláda makedonské politické strany VMRO přejmenovala hlavní letiště podle Alexandra Velikého a svatého Pavla, čímž dala najevo, že své jméno měnit nebude. Vzhledem k tomu, že republika Makedonie nedisponovala velkým počtem historických památek, byl zahájen proces anexe antické historie (antikvizace): bylo postaveno mnoho památek odkazujících na makedonskou příslušnost k antickým kořenům, byly přejmenovány ulice v hlavním městě, přeepsány historické učebnice a tak dále. „V souladu s touto politikou bylo Skopje obviněno z porušení článku 7 prozatímní dohody z roku 1995 provedením iredentistických akcí, jako je přejmenování letiště“ (Tziampiris 2012: 161), proto byla tato činnost prohlášena za provokaci (Commission of the European Communities 2007: 18). V roce 2007 nová makedonská vláda všechny přesvědčila odmítnutím vstupu jak do EU, tak do

NATO. Nicméně postoj USA zůstal neměnný, neboť Spojené státy stále podporovaly republiku Makedonii, a proto se Řecko snažilo využít „šanci vynutit kompromisní řešení, spíše než přijmout postupné, ale definitivní vítězství pro Skopje” (Tziampiris 2012: 161). Nakonec přišla jedna z nejdůležitějších změn v postoji Atén ohledně tohoto sporu, neboť řecká vláda přestala zmiňovat otázku názvu, ale zdůrazňovala, že „vyjednání názvu s Bývalou jugoslávskou republikou Makedonie není jen bilaterální problém [...] [j]e to otázka respektování a provádění dobrých sousedských vztahů“ řekla řecká ministryně zahraničí Bakoyannise.

Během roku 2008 proběhl summit v Bukurešti, kde byly hlavními tématy spor o jméno a ustanovení data, kdy mají začít přístupová jednání s EU. Bylo navrženo 5 názvů, mezi kterými by si měl stát vybrat, ale řecký premiér prohlásil, že „žádné řešení neznamena pozvání“ (Tziampiris 2012: 161), protože tehdy se řecká veřejnost ještě nechtěla vyjadřovat proti nalezení kompromisu. Řecko v tomto podporovali Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Španělsko, Maďarsko, Německo, Slovensko, Belgie, Holandsko a Portugalsko (Tziampiris 2012: 162). Toto vyvolalo vývoj nacionalismu v republice Makedonii a zhoršení rusko-řeckých vztahů. Ze strany makedonské vlády se začaly hledat další důvody, proč nespolupracovat. „Předseda vlády Nikola Gruevski zaslal dopis řeckému protějšku s tvrzením existence a diskriminace „makedonské menšiny v Řecku“ (Tziampiris 2012: 162), a že Řecko porušilo prozatímní dohodu tím, že blokovalo vstup republiky Makedonie do NATO. Ze strany Řecka můžeme pozorovat obvinění kampaně „ antikvizace“, která odkazuje na identitární politiky založené na předpokladu, že existuje přímé spojení mezi dnešními etnickými Makedonci a Makedonci doby Filipa II.“ (Vangeli 2011: 13).

V roce 1999 byl zvolen jako osobní vyslanec pro jednání mezi Řeckem a republikou Makedonií Matthew Nimetz, který se velkou měrou zasloužil o vyřešení tohoto konfliktu. Navrhoval, aby pro vlastní potřeby používala makedonská vláda název „Republika Makedonie“, ale mezinárodně by byla uznána pod jiným jménem. Je patrné, že jeden z jeho návrhů byl přijat a stát se od roku 2019 nazývá „Republika Severní Makedonie“. Název byl podpořen oběma stranami ještě v roce 2009, ale nebylo vyřešeno, v jakých případech bude využíván. Proto bylo navrženo, pokud budou oba státy členy nějaké mezinárodní organizace,

bude se využívat název „Severní Makedonie“. Pokud by šlo o organizaci, ve které by byla členem pouze republika Makedonie, tak používal by se název Makedonie. Nicméně s tímto návrhem nesouhlasila řecká strana. Řecko se tehdy snažilo, aby všechny státy a mezinárodní organizace používali název FYROM, ale makedonské vedení nevidělo důvod, proč používat jiný název, jestliže ostatní země její název akceptují. Proto byl návrh Nimetze pojmenovat stát „Severní Makedonie“ taktéž odmítnut stejně jako předchozí návrhy.

V roce 2009 bylo uvedeno, že republika Makedonie udělala velký pokrok, a tudíž mohla komise Evropské unie znovu otevřít jednání o možnosti vstupu státu do unie. Ke konci října téhož roku bylo prohlášeno, že makedonští občané mohou cestovat do Evropy bez nutnosti víz. Rezoluce OSN číslo 817 a 845 zahrnují pravidla, podle kterých by se měly Řecko i republika Makedonie chovat. Následné nedodržování těchto pravidel způsobilo negativní výsledky pro obě země. Republika Makedonie porušila zákaz používání symbolů, které by mohly vyvolat negativní reakci ze strany druhého státu, což v důsledku donutilo řeckou stranu zablokovat vstup Makedonské republiky do EU a NATO. Z toho vyplývá, že obě strany nesplňovaly nejdůležitější podmínky pro řešení sporu. Makedonská republika podala na Řecko žalobu k Mezinárodnímu soudnímu dvoru v Haagu za porušování dohody v roce 2009, ale teprve 5. prosince 2011 Mezinárodní soudní dvůr OSN rozhodl, že Řecko nemá právo blokovat členství republiky Makedonie v NATO, v Evropské unii a ani v dalších mezinárodních organizacích. Řecko stále ignorovalo znovunastolení politických vztahů s republikou Makedonií i po setkání představitelů obou států. Následná zasedání Evropské rady, která se konala v letech 2006 až 2014, a vývoj situace nijak neposunula.

Soud po setkání se s oběma stranami však jen znovu vyžadoval dohodu mezi řeckou a makedonskou stranou. Tehdejší generální tajemník NATO Andres Fogh Rasmussen upozornil, že jakmile bude dosaženo oboustranně přijatelného řešení názvu, bude pozvání pro republiku Makedonii prodlouženo. Fáze od roku 2006 až do roku 2014 je charakterizována zhoršením vztahů mezi řeckou a makedonskou vládou a vzestupem nacionalismu v republice Makedonii, což způsobilo znovu izolovanost (Tziampiris 2012: 164).

3.5 Změna makedonské vlády a politického diskursu

Z předchozí kapitoly vyplývá, že období od roku 2006 až do roku 2014 je charakterizováno „mrtvým bodem“ konfliktu, protože během tohoto období se otázka točila okolo dvou stran, které odrážely požadavky, nechtěly spolupracovat, a navíc se provokovaly. V roce 2015 znovu vyvstaly obavy z opakování etnických střetů, ke kterým došlo v roce 2001. Byla provedena policejní operace v Kumanovo proti některým jednotlivcům označeným za teroristy, kteří mohli na území proniknout z Kosova. „Makedonie byla zapojena do politické krize, která vyvrcholila v únoru 2015 vydáním materiálu k odposlouchávání hlavní opoziční stranou SDSM, a to přesvědčivým důkazem o zneužívání veřejných postojů vysokými vládními úředníky: volební podvod, korupce, maskování vraždy a další“ (Bogdanovski 2015: 1). “Část odposlouchávání, která byla podle SDSM prováděna vládoucí VMRO-DPMNE, údajně zahrnovala více než 20 000 osob z různých sociálních tříd, od politiků a vysokých vládních úředníků, k náboženským vůdcům, občanským aktivistům společnosti a dalším“ (tamtéž). Obyvatelé se situací byli logicky nespokojeni, proto „[k]aždé odpoledne v osmnáct hodin večer se během několika týdnů shromažďovali demonstranti, včetně aktivistů občanské společnosti, na frontu vládní organizace, aby vyjádřili svoji nespokojenost s vládoucí stranou a požadovali velké změny“ (Bogdanovski 2015: 2). 17. května několik tisíc lidí z celé země požadovalo rezignaci současného vedení. Symbolickým krokem bylo spojení různých národností celého státu a společná demonstrace proti porušení práv celého obyvatelstva bez žádné výjimky, a to vzhledem k extrémní etnické polarizaci makedonské společnosti (Bogdanovski 2015: 2). Mezinárodní společenství se rozhodlo využít situace a vyvinulo politický tlak na makedonskou vládu, aby poskytla konkrétnější informace o odposlouchávání, ale hned druhý den „ministr vnitra, náčelník kontrarozvědky a ministr dopravy a spojů – rezignovali“ (Bogdanovski 2015: 3). Následkem toho se vládoucí a opoziční strany dohodly na provedení předčasných voleb v dubnu roku 2016. Po politické nestabilitě v zemi následovala zhoršující se bezpečnostní situace. Mezinárodní média poté, co ozbrojenci napadli policejní stanici v Kumanovo, začala předpokládat, že si to makedonská vláda dovolila jen proto, aby odvedla pozornost od incidentu s uniklou informací k něčemu víc nebezpečnému a napadení na policejní stanici byla nejlepší alternativa, neboť ozbrojenci neměli důvody, proč napadnout makedonské teritorium potvrdilo to, že „prezident veřejně uvedl, že státní instituce i on byli osobně informováni o existenci skupiny na začátku roku 2015“ (Bogdanovski 2015: 3).

Následovala nová doba, ve které v parlamentních volbách vyhrál Sociálnědemokratický svaz Makedonie (SDSM) s vůdčí osobou, jíž byl Zoran Zaev. Ten obviňoval předchozí vládu z nečestných voleb, které krizi vystupňovaly. Nový makedonský lídr byl zvolen především proto, že se od něj očekávaly velké změny ve vnitřním a mezinárodním postavení státu. Hlavními cíli makedonského premiéra bylo zapojit stát do EU a NATO. Ještě výraznějším důvodem se stala obava z postupné okupace a vstoupení Ruska na balkánské teritorium. „V televizním rozhovoru nový premiér uvedl, že politika „antikvizace“ Athén bude okamžitě ukončena“ (2017), a že bude nastolena nová politika odkazující na evropské hodnoty a zlepšení vztahů mezi etnickými menšinami ve státě. Na straně Řecka stál v čele parlamentu Alexis Tsipras, který měl v plánu zlepšit politiku a postavení Řecka na Balkánském poloostrově. Proto měly oba státy důvody k znovuzahájení jednání, a tím konečně vyřešit otázku názvu a stabilizovat se jak ve svém regionu, tak na mezinárodní scéně.

Stojí také za zmínku, že proběhly masové demonstrace a do ulic vyšli Makedonci, kteří protestovali proti změně názvu. Obyvatelé tuto situaci viděli jako poptávku Řecka po republice Makedonii, a proto se obávali, že změnou názvu státu ztratí svou identitu (Reuters on Skopje 2018). Do ulic vyšli nejenom Makedonci, ale i „[v]íce než 100 000 protestujících“ (Associated Press in Athens 2018) Řeků, kteří se stále domnívali, že název „Makedonie“ může být používán pouze v souvislostech s řeckou Makedonií. Zde bych chtěla poukázat na rozdíly mezi vizí vlády a občany obou států. V momentě, kdy se vlády obou států dohodnou na klidném vyřešení sporu, ze kterého vyloučí se pouze výhody jak v politické, tak i v ekonomické oblasti,lepší se i životní úroveň obyvatelstva. Obyvatelstvo tak vytvoří opozici, která bude hájit své vlastní zájmy. Právě tato nejednotnost poté vyvolala další problémy na cestě k řešení sporů.

Po konečném přijetí nového názvu republiky Makedonie prohlásil Alexis Tsipras za řeckou stranu prohlásil o této události „[...] že tato dohoda je velkým diplomatickým vítězstvím, ale také historickou příležitostí, [...] historickým okamžikem pro Balkán a naše národy“ (Smith 2018a). Jednání zprostředkovaná americkým mediátorem Matthewem Nimetzem a řeckou administrativou dosáhla vrcholu a bylo dohodnuto, že obyvatelé republiky Makedonie „[b]udou známí jako makedonský lid“ (Smith 2018a).

„Dne 12. února 2019 vstoupila v platnost Prespanská dohoda mezi Řeckem a Makedonií, která s definitivní platností uzavírá dlouhotrvající spor obou zemí o oficiální název makedonského státu [...], makedonská strana oznámila nótou mezinárodnímu společenství, že se nově stát jmenuje Republika Severní Makedonie, zkráceně Severní Makedonie“ (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky 2019). Díky tomu, že se makedonskému a řeckému vedení podařilo najít společný jazyk, vstoupila republika Makedonie na mezinárodní úroveň jako řádný člen, což bylo uznáno ve všech aspektech. Avšak ihned posléze se objevil nový, zásadní, ale nedlouhotrvající problém a tím bylo nepřijetí nového jména státu ze strany makedonského prezidenta, který odmítl dohodu podepsat. Vzhledem k tomu, že jeho prezidentské období mělo skončit v dubnu roku 2019, měl prezident omezené pravomoci: „Ivanov může dohodu vetovat, ale nakonec ji bude muset přijmout, pokud parlament podepíše smlouvu podruhé“ (Smith 2018c). Vláda Zorana Zaeva byla obviněná „[...] z vedení země k národnímu ponižování“ (Smith 2018b), taktéž „předseda vlády Alexis Tsipras a jeho levicová strana Syrize byli obviněni ze vzdání se vážených národních práv“ (tamtéž). Lídr strany Nové Demokracie Kyriakos Mitsotakis řekl, že „[jsou] v situaci, která je v řecké ústavní historii je bezprecedentní [...] [p]ředseda vlády bez jasného parlamentního mandátu ochotný zavázat zemi k realitě, kterou nebude možné změnit“ (Smith 2018b). Alexis Tsipras ale vycházel z předpokladů, že pokud 140 zemí oficiálně uznalo republiku Makedonii jako stát, tak už jen tahle skutečnost by mohla být jediným důvodem proč Řecku také republiku Makedonii uznat (tamtéž).

Prespanská dohoda by měla být posledním bodem pro ukončení politiky změněné ze staré Jugoslávie a nastolení nové modernizované společnosti na Balkánu. Ke konci června bylo zmíněno, že „[d]ohoda znamená, že Skopje bude muset provést více než 150 změn v ústavě, než Řecko předloží smlouvu k ratifikaci vlastním parlamentem“ (Smith 2018c). Bylo upřesněno, že proběhne referendum, na kterém měli občané vyřešit, zda chtějí změnit název svého státu, otázka zněla: „[j]ste pro členství v NATO a EU a přijímáte dohodu o změně jména mezi Makedonií a Řeckem?“. Jedním z důvodů malé účasti ve volbách považuju bojkotování referenda makedonským prezidentem, který nazýval tento proces „historickou sebevraždou“ (Smith 2018e). Voleb se zúčastnilo pouze 34.7 % (623 tisíce lidí), nicméně byla nutná

přítomnost aspoň 50% obyvatel a dalším důvodem je předpoklad, že 1,8 milionu občanů se odstěhovalo do zahraničí, a proto neměli možnosti zúčastnit se voleb (Smith 2018e). Čtvrtinu hlasů tvořila albánská menšinová komunita na území republiky Makedonie (tamtéž). Zoran Zaev však odmítl považovat referendum za neplatné je kvůli nízké účasti, protože 91,49 % hlasovalo „pro“ dohodu (tamtéž). Přičemž Zaev získal podporu mluvčího ministerstva zahraničí USA a „vedl, že to může Makedonii ekonomicky a vojensky přiblížit na západ“ (tamtéž). Ale předpokládalo se, že i kdyby většina poslanců parlamentu (80 z 120) podpořila dohodu, tak by existovalo jen malá pravděpodobnost, že bude dohoda přijata, a to kvůli nízké účasti v občanských volbách (Smith 2018e). V tomto ohledu by pomohla změna makedonské ústavy, ale dokončení ústavních změn vyžaduje několik kol hlasování. Nakonec byla potvrzena nová konstituce o přejmenování republiky na Republiku Severní Makedonie, neboť 81 ze 120 členů parlamentu podpořili nové jméno (Reuters in Skopje 2019).

4. Republika Severní Makedonie a její vztahy s významnými aktéry

V první části mé práce bylo mnohokrát řečeno, že se mezinárodní společenství aktivně podílelo na řešení řecko-makedonského konfliktu ohledně jména. Ve druhé části se budu podrobněji zabývat okamžiky, které hrály při řešení tohoto problému důležitou roli. Na začátku jsem zmiňovala USA, Evropu a Rusko, proto zde budu analyzovat, jak a v jakých situacích byla vyžadována pomoc vybraných zemí a prostřednictvím této analýzy vysvětlím postavení republiky Makedonie v mezinárodním systému. Pokud jde o Evropskou unii, představím politické a hospodářské změny, kterých unifikace pomohla dosáhnout. Spojené státy a NATO poskytují Makedonské republice vojenskou pomoc, proto v této části práce představím několik nepokojů, které ovlivnily vztah mezi Spojenými státy a republikou Makedonií. Rusko je v mé práci zobrazeno jako protiklad západního vlivu a představuje jak politický, ekonomický, tak i vojenský vliv. Mým cílem je na základě přečtených informací představit dva různé názory a vlivy na republiku Makedonii.

4.1 Evropská unie ve vztahu k republice Makedonii.

„První důležitou fází evropského kurzu Bývalé jugoslávské republiky Makedonie byla dohoda o spolupráci, která byla podepsána dne 29. dubna 1997 a nabyla účinnosti 1. ledna 1998 po dobu čtyř let“ (Kondonis nedat.: 75). John Agnew ve svém článku říká, že konflikt ohledně jména vznikl kvůli řeckému nacionalismu, který vyvolal nenávist mezi Řeky: “evropský tisk reagoval na spor, že jde o vnitrozemský stát [republiku Makedonii], který čelí neúnavnému Řecku” (Agnew 2007: 414–416). V průběhu vyjednávacího období byla nejdůležitější věcí otázka, jak bude země pojmenována a uvedena v textech, protože vláda Skopje se vyhýbala užívání názvu FYROM. Athény myšlenku změny jména v textech zcela odmítly a v důsledku toto ji odmítl také Brusel. Na základě dohody o stabilizaci a přidružení podepsané dne 9. dubna 2001 bylo možné dojít k případnému přistoupení, aniž by však byl Republice Makedonii udělen status oficiálního kandidáta, dohoda dále normalizovala vztahy země s Evropskou unií (Kondonis nedat.: 76). Tento krok vedl k nastolení bilaterálních vztahů Řecka a republiky Makedonie, země začaly vzájemně komunikovat a problém s názvem byl vyřešen.

„Makedonie byla ve skutečnosti první zemí v regionu, která podepsala dohodu o stabilizaci a přidružení (SAA) v roce 2001, [...] od té doby byla makedonská kandidatura na přistoupení k

EU definována jako nejvyšší strategická priorita a členství sloužilo jako bod konsensu mezi politickými stranami“ (Kostoska 2018: 57–58). To znamenalo, že republika Makedonie byla připravena na vnitřní změny a z ekonomického hlediska také na vstup na jeden z největších trhů.

Během zasedání v Soluni dne 14. května 2003 byla „dohoda o stabilizaci a přidružení přezkoumána příslušným výborem a dne 27. května 2003 ratifikována řeckým parlamentem“ (Kondonis nedat: 77). Tento krok byl důležitý, protože šlo o první případ, kdy řecký parlament ratifikoval mezinárodní společnou smlouvu nebo dohodu s republikou Makedonie. Tato skutečnost potvrdila, že pokud makedonská vláda bude splňovat všechny podmínky, bude moci spolupracovat s Evropskou unií, podporovat evropskou perspektivu a stane se z ní její nedílnou součástí, protože „budoucnost Balkánu je v Evropské unii“ (Tziampiris 2012: 156). Takto 22. března roku 2004, třináct let po získání nezávislosti na Jugoslávii, podalo vedení Makedonské republiky žádost o členství. Tímto krokem dala republika Makedonie jasně najevo, že se začíná orientovat na Evropu, a to díky dohodě o stabilizaci a přidružení, jež byla podepsána s republikou Makedonií jako s prvním státem v regionu.

V březnu 2003, v době, kdy na makedonském území skončila mise NATO „Allied Harmony“, která dohlížela na realizaci mírové smlouvy mezi Albánci a Makedonci žijící na území Bývalé Jugoslávské republiky Makedonii, byla okamžitě realizována mise Evropské unie s názvem „Concordia“, „což byla řecká armáda v počtu 360 lidí“ (Kondonis nedat.: 79). Kromě řeckých vojáků se mise zúčastnilo celkem 26 států. Hlavním cílem bylo demonstrováním nadnárodní vojenské přítomnosti přispět k bezpečnějšímu stavu a stabilizaci v regionu (Ministerstvo obrany ČR nedat.). Tato mise je považována za první pokus Evropské unie o vyřešení etnické krize vojenskými prostředky na makedonském území.

V roce 2005 Evropská rada udělila republice Makedonii status kandidátské země, protože země dosáhla „významného pokroku [...] v plnění politických kritérií stanovených v roce 1993 Evropskou radou [...], jakož i podmínek stanovených Radou v roce 1997 v rámci procesu stabilizace a přidružení“ (Rada Evropské unie 2006). Přičemž upozornila, že je zapotřebí zavést kroky s cílem řešení dalších otázek a plnění kritérií pro vstup do EU, a to díky finanční

pomoci kandidátských zemí (tamtéž). Bylo také stanoveno, že partnerství „budou aktualizována na konci roku 2007“ (Rada Evropské unie 2008).

Nicméně k reálnému jednání došlo skoro až za dalších 7 let. V letech 2015–2016 byla podepsána další dohoda z Pržiny, jež zahrnovala priority, které by měla Makedonská republika splnit, aby mohla dosáhnout určitého pokroku a vstoupit do EU. Díky některým socioekonomickým reformám, jež makedonské vedení stihlo provést, udělala viditelné pokroky. V roce 2018 byl stanoven postup, díky kterému bylo v následujícím roce (2019) zahájeno jednání. Na tomto místě bych uvedla některé ze základních pokroků, kterých republika Makedonie dosáhla a na základě kterých byla vidět snaha státu dostat se do EU. Jedním z nich byly volby proběhlé v roce 2016, které Evropská rada uznala za demokratické a kompetitivní, a to díky důvěře občanů ve volební proces (Generální sekretariát Rady 2018). Další pokrok byl dosažen v „obnovení nezávislosti soudnictví, zlepšení práce soudů“ (tamtéž). Bylo ale zmíněno i to, že by stát v tomto měl pokračovat, aby mohl zajistit nezávislé fungování soudnictví (tamtéž). Důležitým aspektem byla nejen podpora dohody mezi republikou Makedonií a Řeckem, ale i dosažení dobrých vztahů se sousedskými státy, který označovaly za „výborný příklad“ (Evropská rada 2018) pro celý region. Na zasedání z roku 2019 bylo zmíněno, že republika Makedonie je pozitivně hodnocena za dosažený pokrok a plnění stanovených podmínek Radou EU (Rada EU 2019). Kvůli nedostatku času bylo jednání přesunuto na říjen téhož roku, ale i tehdy se nenalezlo řešení, přičemž „předsednictví bere na vědomí, že se Rada bude touto otázkou znovu zabývat po zasedání Evropské rady“ (Předsednictví 2019).

Aby se mohla EU rozšířit o balkánské státy „je třeba, aby existovaly spravedlivé a přesně vymezené podmínky a uplatňovala se zásada vlastních zásluh“ (Rada EU 2019). Státy by měly zajistit ochranu základních práv, profesionálního a veřejného zpravodajství (aby nedocházelo k dezinformacím), fungování nezávislých demokratických orgánů a postavit se proti korupci a organizované trestné činnosti. Aby mohla EU pomoci balkánským státům v rozvoji, musejí státy, které tuto podporu chtějí, dodržovat pravidla, která jsou základem vzájemné důvěry. Avšak aby toho dosáhly, měly by státy spolupracovat a dodržovat dobré sousedské vztahy a bezpečnostní opatření nejen na hranicích svého státu, ale i v celém regionu. EU si musí být

jistá v tom, že její moc neohrožuje, a proto předtím, než otevře své hranice dalším státům a umožní novým národům bezvízově cestovat, musí zajistit v kandidátských zemích vnitřní bezpečnost. Díky tomu, že EU opravdu měla zájem o rozšíření o balkánský region, zajišťovala státům finanční podporu, která jim pomohla se snadněji přeorientovat na stabilní evropskou koncepci.

Od roku 2018 se začaly vztahy mezi řeckou a makedonskou stranou zlepšovat, neboť si oba státy vybraly cestu prosperity dle EU. Podle některých politiků (Angela Merkel, Jens Stoltenberg, James Mattis) je republika Makedonie velmi důležitý bod, kolem kterého se může začít velká debata, a proto je zásadní ji podpořit a přijmout do výše zmíněných organizací.

Podle dohody by měl makedonský stát dosáhnout určité úrovně rozvoje, aby získal místo mezi členy EU „[p]odobně jako jiné východoevropské diskurzy o Evropě, makedonský diskurs reprodukoval kategorickou řadu, která spojovala „Evropu“, „modernost“ a „pokrok“ a přirovnávala je k „Makedonii“, „minulosti“ a „zaostalosti““ (Graan 2010: 838). Všech šest balkánských států včetně republiky Makedonie, již byly pozvány na summit hlav států EU v Londýně dorazily, aby potvrdily svůj zájem o členství v EU, a „vzhledem k obavám z možné nestability a rostoucí úlohy Ruska a obavám k nestabilitě dovozu v [balkánském] regionu [...] Johannes Hahn prohlásil, že EU taktéž má zájem nabídnout co nejvíc výhod šesti státům“ (tamtéž). Ale podle některých evropských států EU nepotřebuje rozšíření a balkánské státy by neměly očekávat, „že se dveře brzy otevřou“ (Walker 2018a). Jedním ze zástupců tohoto názoru je Emmanuel Macron „[p]osledních 15 let ukázalo cestu, která oslabilu Evropu tím, že neustále myslela na její rozšíření“ (Walker 2018a). Francouzský prezident blokuje přístupová jednání, protože považuje pokrok v reformách v republice Makedonii za nedostatečný pro vstoupení do Evropské unie a připisuje to problému organizovaného zločinu.

Avšak „proč nepřestat slibovat ještě slabým státům stabilní evropskou budoucnost?“, jasným důvodem je ruská zahraniční politika na Balkánu, která se více a více rozšiřuje a slouží „jako varování, že nemohou na Evropu čekat věky“ (Walker 2018a). Evropská unie chápe, že pokud sama nezajistí svou přítomnost na Balkáně, snadno to učiní Rusko. Nicméně kvůli obavě z korupce v balkánských státech, mediální nesvobodě a závislosti soudnictví (Wintour 2018a)

se EU nemůže vystavit nebezpečí zhoršení svého vnitřního stavu a tomu, že „přidání alternativy statusu quo povede jednoduše k dovozu nestability do EU“ (tamtéž). „Pokud však zastavíte integrační proces EU, je velmi obtížné jej oživit a zde je hodně co ztratit, pokud tlačíte země směrem k Číně a Rusku“ (Walker 2018a). Proto EU očekává, že se balkánské státy začnou reformovat a co nejvíce a nejrychleji se přiblíží k normám, které hájí Evropa. „Evropští vůdci se stávají „stále více netrpělivými“ kvůli neochotě vůdců západního Balkánu akceptovat nutnost reformy právního státu, což ohrožuje šance, že do roku 2025 vstoupí do Evropské unie“ (Wintour 2018a).

„EU vynakládá přibližně 260 000 eur denně na podporu Makedonie“ (Smith 2018d), jen v roce 2017 bylo poskytnuto 95 milionů eur jako předvstupní pomoc pro republiku Makedonii (Evropská unie 2018a). Zároveň je Evropská unie největším obchodním partnerem v regionu. Podle grafu, který uvádí Evropská unie, až 73 % obchodních transakcí připadne na stranu EU. Dalších 5 % tvoří čínské transakce a třetím největším partnerem je Rusko s jeho 4, 8 % (Evropská unie 2018a). Od roku 2006 nabýval obchod mezi EU a Balkánem 21, 4 miliard eur, do roku 2016 se čísla zdvojnásobila a dosáhla 43,6 miliard eur (Evropská unie 2018b). Dovozy z EU do republiky Makedonie v roce 2018 dosáhl 51, 2 %, vývoz ze státu do EU vyšplhal na 78,7 % (Evropská unie 2018b). Dle uvedeného grafu můžeme pozorovat, že nejen výše zmíněná Makedonská republika, ale i ostatní státy Balkánu hodně obchodují se sousedními státy z čehož můžeme vyčíst, že se předepsané priority dodržují. Díky zvýšenému zájmu o obchod mezi republikou Makedonií a EU „od roku 2000 může téměř veškerý vývoz vstupovat do EU bez celního poplatku nebo množstevních omezení“ (Evropská unie 2018b). Makedonský podíl EU-28 na přímých zahraničních investicích na celém západním Balkánu byl v roce 2014 největší a čítal 81, 6 % (Evropská unie 2018b). EU a republika Makedonie spolupracují i v oblasti vzdělání a rozvoje „[d]íky programu Erasmus+ pracovalo a studovalo v EU v letech 2015 a 2016 více než 18 000 mladých lidí ze západního Balkánu“ (Evropská unie 2018a), využití příležitosti a vycestovat do zajímavých nových států na západním Balkánu zaujalo 7 000 zaměstnanců a studentů z EU (tamtéž).

Balkán je pro Evropu velmi specifickou oblastí, neboť čítá velké množství různých etnických představitelů, kteří vyznávají různá náboženství. Jakýkoli náznak o vyhnanství může způsobit

konflikt, který může přerůst v občanskou válku. Kvůli Brexitu u některých západních balkánských států klesl zájem o vstoupení do EU, proto v tomto regionu začalo více participovat Rusko. Britský vliv na tyto země oslabuje, a tím pádem se snižuje zájem o evropské hodnoty; ruský a extremistický vliv naopak roste. „Slib členství v EU pro státy v tomto regionu je vítán, ale Rusko, Čína a Turecko by mohly vytvořit nestabilitu“ (Krastev 2018), protože „Evropská unie je stále nepřipravena na život ve světě, kde vládne geopolitika, ve kterém jsou vlády i většina veřejnosti posedlé hranicemi a teritoriem a mají tendenci definovat úspěch skrze národní hrdost než ekonomický růst“ (tamtéž). Dalším důležitým aktérem, který ovlivňuje celý balkánský poloostrov, je Čína, jež „nasazuje obchodní cestu „jeden pás, jedna cesta mezi Asií a Evropou“ (Krastev 2018). „Čínská naděje je taková, že západní Balkán bude nakonec integrován do evropského jednotného trhu“ (tamtéž), aby mohla snadněji participovat v ekonomice celé Evropy.

Republika Makedonie byla nějakou dobu součástí Osmanské říše. I v současné době by chtělo Turecko získat zpět své rozsáhlé území „a přitom se opírá o Bulharsko, Albánii a – Makedonii“ (Marjanovič 1992b). Turecko bylo jedním z prvních států, který uznal nezávislost Makedonské republiky, což podle Řecka a Srbska mohlo přispět k prosazování „islámské transverzály“ (Marjanovič 1992b) nejen v makedonském státě, ale i v dalších balkánských zemích, „Srbsku by se tím uzavřel přístup ke všem mořím kromě Černého, Řecku by se uzavřela všechna suchozemská spojení s Evropou“ (Marjanovič 1992b). Kdyby se republika Makedonie přiklonila k Bulharsku nebo Turecku, mělo by Řecko a Srbsko další důvod k neuznání makedonské nezávislosti. Dále by se tím objevila reálná hrozba proniknutí islámu do Evropy, čehož se Evropa vždy obávala (tamtéž). Vzhledem k tomu, že je republika Makedonie také obydlena velkým počtem Albánců, mohl by se stát také spojit s Albánií. „Cílem řecko-srbské blokády uznání Makedonie je tuto zemi rozdělit a smazat z mapy světa“ (Marjanovič 1992b).

„Zatímco se Ankara snaží budovat svůj vliv mezi muslimskými komunitami na Balkáně, Moskva využívá svůj vlastní vliv na pravoslavné křesťany“ (Krastev 2018). Dlouhodobá obhajoba členství bez Británie a hlavních britských obhájců balkánských států v Bruselu je v očích mnoha lidí neudržitelná (Wintour 2018a). Představitelé EU se snaží udržet Británii „ve hře“ a přesvědčují ji, aby pokračovala v podpoře balkánských států, zatímco britští politici

oponují tvrzením, že vstup zemí záleží na chování a zájmech samotných států a jejich vlád, a že oslabení britského vlivu započne, jakmile se někdo z balkánských politických lídrů začne chovat nebezpečně a agresivně (Wintour 2018a).

Makedonská vláda připravila program rozvoje na období 2020–2022, který zahrnuje i reformy a „doporučení Evropské komise, týkající se současného rozvoje republiky Makedonie s důrazem na konkurenceschopnost, inovace a fungující tržní ekonomiku jako nezbytných podmínek zahájení vstupních jednání země o členství v Evropské Unii“ (Dvořáček 2020). „Program hospodářské reformy Severní Makedonie zahrnuje tři klíčové výzvy hodnocení programu hospodářské reformy: formalizaci neformální ekonomiky, řešení nezaměstnanosti mladých lidí a integraci makedonských firem do globálních hodnotových řetězců“ (tamtéž). Je v plánu vystavět železnice z makedonského území do jiných států, což by přispělo k lepší dopravě a obchodu. „EU bude projekt financovat částkou ve výši cca 30 milion eur a makedonská strana by měla zabezpečit dalších 600 milionů eur“ (Zavadil 2019). Výstavba by měla začít v roce 2021 a dokončena by měla být v roce 2025.

4.2 NATO jako makedonský garant bezpečnosti

V devadesátých letech byla republika Makedonie jediným státem na Balkáně, ve kterém byli přítomni američtí vojenští pozorovatelé UNPROFOR (mírová operace OSN v letech 1992–1995 ve válce v Bývalé jugoslavské republice), neboť se makedonská strana bála Slobodana Miloševiče, protože je „bláznivý“ a „silný“ (Shea 1997: 329). Noviny Plus porovnávaly Slobodana Miloševiče s Hitlerem a srovnání argumentovaly tím, že jeho řeč o osvobození a míru neměla být důvěryhodná (Shea 1997: 329). Sliboval mezinárodnímu společenství, že chce dosáhnout „míru“, ale ve svých novinách psal, „že Makedonie nelegálně využívá několik tisíc hektarů pastvin“ (tamtéž). Z toho důvodu se republika Makedonie obávala, že kdyby se mezinárodní společenství neujalo zajištění bezpečnosti na makedonském území, čekal by ji stejný osud jako Bosnu. Nestabilní situaci mezi státy potvrzoval i ředitel amerického centra ve Skopje, který uvažoval o tom, že „[s]pojenci Srbů jsou Řekové, kteří vždy projevovali velký odpor vůči Makedonii“ (Shea 1997: 329) a dospěl k závěru, že Srbové a Řekové věří, že republika Makedonie nemá skutečné právo na existenci (tamtéž). Makedonští občané vyjadřovali znepokojení nad skutečností, že srbská vojska nebyla umístěna v blízkosti

pohraniční oblasti, ale 250 metrů uvnitř makedonského území. Bylo uvedeno, že srbští vojáci zaujímali pozice „[p]okud to dokážeme říct, jedná se již o makedonské území“ (Shea 1997: 331), řekla mluvčí OSN Elisabeth Baldwinová (Shea 1997: 329). Pozorovatelé UNPROFOR poznamenali, že pokud počet vojáků na srbské straně vzroste, makedonská vojenská síla bude také posílena. Pozorovatelé NATO, kteří přijeli v roce 1993, se také rozmístili poblíž makedonského armádního tábora (Shea 1997:331). Vstup srbské armády na makedonské území byl vnímán jako pokus destabilizovat republiku Makedonii před nadcházejícím sčítáním lidu a volbami. „Tlak byl doplněn hrozbami srbské církve, která zavedla opatření proti makedonské církvi, [což] lze považovat za organizovaný mechanismus politického a psychologického nátlaku na Makedonii“ (Shea 1997: 331). Proto, po završení operace na makedonském území „[v]ojenské velitelství NATO vytvořené ve Skopje během operačního období intervence vedené NATO v Kosovu bylo od té doby zmenšeno a transformováno na styčný úřad NATO, který pomáhá s reformou bezpečnostního sektoru a podporou hostitelských zemí kosovským silám [...] [p]oradní tým NATO sídlí na Ministerstvu obrany státu“ (NATO 2019a).

V roce 2001 znovu vypukl etnický konflikt albánské menšiny. A to po podepsání Ochridské rámcové dohody, čímž se vláda republiky Makedonie zavázala ke zlepšení práv albánské populace. Na makedonské území vstoupilo NATO „když násilí mezi etnickými albánskými povstalci a bezpečnostními silami vypuklo na západě země v únoru 2001“ (NATO 2019a). NATO chtělo tehdy hrát významnou roli prostředníka mezi Albánci a Makedonci. Dle dohody měli představitelé albánské menšiny upustit od separatistických požadavků a předat zbraně silám NATO. Mezi roky 2001–2003 byly provedeny tři operace NATO (Příloha č. 6).

Hlavní podmínkou pro vstup republiky Makedonie do NATO byla dohoda s Řeckem ohledně názvu, na kterém se státy shodly 15. února 2019. Další podmínkou bylo však provedení reformy „[s]pojenci nadále podporují pokračování reformního úsilí v zemi [republiky Makedonii], zejména s cílem zajistit účinný demokratický dialog, svobodu sdělovacích prostředků, soudní nezávislost a plně fungující multietnickou společnost“ (NATO 2019a). Pro NATO je důležitá schopnost spolupracovat, zejména při „udržování míru a krizovém řízení, společných vojenských cvičeních a plánování“ (NATO 2019a). Skutečnost, že NATO

spolupracuje s republikou Makedonií již od roku 1999, pomohla rozvíjet interoperabilitu. „Účast Makedonie na programu rozvoje vojenského vzdělávání pomáhá zlepšit vzdělávání a výcvik“, (NATO 2019a) díky tomu bylo „regionální středisko pro styk s veřejností ve Skopje v roce 2013 uznáno za partnerské školící středisko, které otevírá své aktivity spojencům a partnerům“ (NATO 2019a).

Republika Makedonie poskytla své jednotky na podporu mezinárodních bezpečnostních sil pod vedením NATO v Afghánistánu od roku 2002 až do roku 2014, dodnes podporuje následnou misi na podporu výcviku, poradenství a pomoci afghánským bezpečnostním silám (NATO 2019a). Makedonské jednotky byly rozmístěny v Kosovu, aby „zastavily šíření konfliktu a poskytly logistickou podporu kosovským silám (KFOR)“ (NATO 2019a), a také „se vypořádaly se záplavou uprchlíků z Kosova“ (NATO 2019a). „Země nadále poskytuje cennou podporu hostitelské země vojskům KFOR, které prochází jejím územím“ (NATO 2019a). Na základě výše uvedeného bylo v roce 2002 založeno velitelství NATO ve Skopje, které „udržuje pravidelný kontakt s vládními vůdci a dalšími agenturami [...] i misemi Evropské unie, Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě a ve Spojených státech“ (NATO 2019a). Slouží jako garant Rámcové dohody z Ochridu. Kromě všeho výše uvedeného republika Makedonie dodnes podporuje program „Ženy, mír a bezpečnost“, aktivně se zapojuje do programu pro mír a bezpečnost, který se zaměřuje na různé otázky jak bezpečnostní, tak environmentální. Pravidelně informuje veřejnost o vztazích NATO s republikou Makedonií, spolupracuje s Euroatlantickým koordinačním střediskem reakce na katastrofy (EADRCC), což zvyšuje schopnost řešit krize. Neméně důležitá je podpora Makedonské republiky ze strany NATO pomocí programu k zajištění bezpečnosti a snížení rizika korupce zvýšením transparentnosti a odpovědnosti.

„Severní Makedonie se účastní aliančních aktivit jako pozorovatel, zatímco v jednotlivých parlamentech členských zemí budou podle národních pravidel a zvyklostí probíhat procesy ratifikace přístupového protokolu“ [...] „[p]o dokončení ratifikace ve všech národních parlamentech se Severní Makedonie stane plnoprávným členem NATO“ (Stálá delegace České republiky při NATO v Bruselu 2019).

V roce 2015 Donald Tusk, předseda Evropské rady, podpořil vstoupení republiky Makedonie do NATO, ale nechal prostor pro řešení řecko-makedonského sporu „[j]e jen na vás samotných, abyste našli řešení vycházející z demokratických zásad, korektní a rozumné [...] [a] až ho naleznete, můžete počítat s naší podporou“ (Tusk 2017). V roce 2019 bylo provedeno hlasování mezi občany republiky Makedonie a občany dalších 29 států EU nad otázkou, zda „je spolupráce mezi Severní Makedonií a Evropou v oblasti bezpečnosti a zabezpečení důležitá?“. Odpověď byla pozitivní z 81 %, a tudíž byl podepsán přístupový protokol s Makedonskou republikou, k čemuž byla zapotřebí ratifikace všech zemí NATO a Jens Stoltenberg prohlásil, „že brzy přivítáme Severní Makedonii jako třicátého člena NATO“ (Stoltenberg 2020a). „Generální tajemník NATO uvedl, že členství v NATO bude dobré pro stabilitu a prosperitu v Severní Makedonii a přispěje k bezpečnosti západního Balkánu a celého euroatlantického prostoru“ (NATO 2020).

V pátek 27. března roku 2020 přivítal generální tajemník NATO Jans Stoltenberg nového 30. člena NATO se slovy: „Severní Makedonie je nyní součástí rodiny NATO, rodiny třiceti národů a téměř jedné miliardy lidí. Rodina založená na jistotě, že bez ohledu na výzvy, kterým čelíme, jsme všichni silnější a bezpečnější společně“ (Stoltenberg 2020b). Vláda Skopje při vstupu do NATO prohlásila: „[s]plnili jsme sen generací“ (Made for minds 2020). Tento krok podle německého ministra zahraničí Heiko Maasa „zvyšuje bezpečnost a stabilitu na západním Balkáně“ (Made for minds 2020), což přispěje ke stabilnějšímu a silnějšímu postavení každého státu na Balkáně jak v sociálních otázkách, tak i v hospodářských. I přesto, že vstoupení Makedonské republiky do NATO trvalo opravdu dlouho, stále je znatelný velký zájem o spolupráci ze strany Severoatlantické aliance. Republika Makedonie může posloužit jako příklad pro zbytek zemí na Balkáně, a to hlavně pro Bosnu a Hercegovinu, která se k alianci dosud nepřipojila, protože srbský lid nepodporuje členství v NATO.

4.3 Vztahy republiky Makedonie a USA

„Význam jednání New Yorku v konfliktu se snižoval se zvyšováním počtu politických schůzek a procesů, které začaly mezi Athénami a Skopje po podpisu prozatímní dohody, a zejména po říjnu 1996“ (Kondonis nedat.: 58). Ale skutečnost, že v roce 1997 makedonská delegace znovu trvala na názvu „Republika Makedonie“, opět ukázala, že se konflikt neřešil a křehký mír,

který byl v té době v regionu nastolen, měl být posílen mezinárodním společenstvím (tamtéž). Válka v Kosovu a krize mezi Albánci a Makedonci v roce 2001 sehrála obrovskou roli a pomohla tak přejít k řešení sporu. Během konfliktu „Atény podporovaly Skopje tím, že mu poskytly finanční a humanitární pomoc a odsoudily extremistické činy [Albánců], které přímo ohrožovaly životaschopnost země“ (Kondonis nedat.: 59). George Papandreou navštívil Skopje v průběhu roku 2001 a celkem pětkrát se setkal s Kiro Gligorovym (tamtéž). Program vojenské spolupráce Řecka a republiky Makedonie na roky 2000 a 2002 byl prováděn podle plánu, ale v roce 2001 se kvůli mezinárodní krizi tento plán ukázal jako nemožný (tamtéž: 10). Kromě toho Řecko přispělo do NATO 400. člennou jednotkou pro upevnění stability v republice Makedonii a v regionu obecně (tamtéž). Poprvé můžeme pozorovat narůstající zájem o spolupráci ze strany Spojených států už na začátku řecko-makedonského konfliktu, ale nejaktivnější účast USA zaznamenáváme během etnického konfliktu mezi Makedonci a Albánci. Ústava republiky Makedonie zmiňovala pouze makedonský národ, přestože je státem fakticky mnohonárodnostním, proto „Albánci v Makedonii navíc nikdy nezískali prostor pro národní emancipaci“ (Šestak – Tejchman – Havlíková – Hladký – Pelikán 2009: 653). Práva Albánců nebyla uznána, Albánci nezastávali správní a vysoké hodnosti a nebyli podporováni v politické sféře. Ve většině případů byli na univerzitách zapsáni pouze Makedonci a bylo jen málo škol pro albánské studenty. Ke konci „[...] 80. let navíc komunistické hnutí v Makedonii využilo Miloševičovy kampaně v Kosovu a přijalo několik rozhodnutí diskriminujících albánskou menšinu“ (Šestak – Tejchman – Havlíková – Hladký – Pelikán 2009: 653). Na straně Albánců bylo jak Evropské společenství, tak i další státy světa. V roce 1997 vedení země rozhodla, že bude přesto založena pedagogická univerzita pro Albánc, která bude financována s americkou pomocí a dalšími dárci (The Guardian 2018) (Příloha č.5), byly provedené změny v ústavě, které zaručily „etnickým menšinám výuku ve vlastním jazyce pouze na základních a středních školách“ (Šestak – Tejchman – Havlíková – Hladký – Pelikán 2009: 660). Mnoho obyvatel makedonského původu se obávalo, že „[p]edagogický institut by se mohl stát duchovním centrem albánského autonomistického hnutí“ (Šestak – Tejchman – Havlíková – Hladký – Pelikán 2009: 660). Jak makedonští šovinisté, tak albánští nacionalisté se vydali do ulic na protest poté, co makedonská vláda schválila rozhodnutí vyvěsit albánskou vlajku na veřejnosti. Byli přivoláni policisté, aby spor

vyřešili. Během demonstrace zemřeli nejméně tři lidé, nicméně situace se uklidnila (Šestak – Tejchman – Havlíková – Hladký – Pelikán 2009: 660). Toto období je charakterizováno tím, že „Makedonie, která se jako jediná bývalá jugoslávská republika dokázala vyhnout konfliktům provázejícím rozpad AFRJ, zůstávala i v roce 1997 jedním z potenciálně nejnebezpečnějších ohnisek napětí v Evropě“ (Šestak – Tejchman – Havlíková – Hladký – Pelikán 2009: 660).

Makedonská vláda v roce 2001, kdy už podruhé vypukla vzpoura albánské menšiny, přijala americkou pomoc, ale obyvatelstvo bylo proti. V letech 2001–2002 mnozí bojkotovali americký vstup do země, tedy vojska OSN, jejichž většinu tvořili Američané. „Mezi Makedonci sílily protiamerické nálady a přesvědčení, že Západ straní Albáncům, protože je zaměřen nepřátelsky proti pravoslavným Slovanům“ (Tejchman 2016: 339) v důsledku čehož „ve Skopje se uskutečnily masové demonstrace proti USA a NATO, opozice kritizovala vládu za servilitu, která vede zemi ke zkáze“ (tamtéž). „Z hlediska makedonských národních zájmů měl však vstup amerických vojsk především význam jako odstrašující síla proti případným separatistickým snahám albánské komunity“ (Šestak – Tejchman – Havlíková – Hladký – Pelikán 2009: 653). Nakonec byly přijaty zákony podporující práva Albánců a potvrzující jejich jazyk jako druhý oficiální v republice Makedonii. „Pod dohledem mezinárodních organizací proběhlo sčítání obyvatelstva: 64 % Makedonců, 25 % Albánců, 4 % Turků, 3 % Romů a necelá 2 % Srbů“ (Tejchman 2016: 395), s čehož vyplývá, že čtvrtinu obyvatelstva představovala albánská menšina.

V listopadu roku 1992 vyzvaly Spojené státy k uznání republiky Makedonie, diplomaticky tlačily na Řecko a „[z]ároveň vyjádřili přesvědčení, že by tento akt pomohl vyřešit katastrofální hospodářskou situaci, do které se Makedonie dostala také kvůli mezinárodní izolaci“ (Zídek 1992). V roce 2004 americký prezident George Bush prohlásil, že chce více participovat na území republiky Makedonie. Spojeným státům se nelíbila řecká politika, která byla podle USA analogická politice Íránu a Afganistánu tím, že chtěla dosáhnout ve svém regionu co největšího vlivu. Nicméně Makedonská republika je na rozdíl od výše zmíněných států menší zemí s menšími vnitřními problémy, které by Spojené státy mohly pomoci řešit uznáním státu, a proto se Skopje začaly spolupracovat (Tziampiris 2012: 157). To fakticky znamenalo, že na

sebe tímto zajištěním podpory USA převzaly odpovědnost za řešení problémů týkající se republiky Makedonie. Představitelé Spojených států nabídli velké množství různých pojmenování pro Makedonii, příkladem může být „Republika Makedonie – Skopje“, se kterým republika Makedonie souhlasila, avšak Řecko s pojmenováním opět nesouhlasilo. V této době se Řecko již tolik nevyhrazovalo vůči samotnému názvu, nýbrž k postoji USA k dané situaci. Následkem toho Řecko odmítalo otevřeně projednávat otázky ohledně makedonského názvu, tím pádem přestaly mít USA zájem o spolupráci s Řeckem. Řecko proto změnilo svůj postoj, aby nenarušilo své dosavadní postavení v mezinárodní aréně, a proto se zasazovalo o pozastavení veta vůči vstupu republiky Makedonie do EU a NATO. Vůdce opozice, George Papandreou, souhlasil s tím, že cesta republiky Makedonie k Evropské unii a NATO měla pokračovat, ale je nutné, aby se obě země nakonec dohodly a vybraly jméno vyhovující oběma stranám. „Řecké stanovisko bylo, že kandidátský status sousední republiky nebude vetován, pokud bude označena jako Bývalá jugoslávská republika Makedonie“ (Tziampiris 2012: 159), což makedonský národ logicky nechtěl. Francouzská komise rychle odkázala na to, že Rada bezpečnosti jen varovala a nijak nelimitovala dobu na řešení tohoto sporu, proto rozhodnutí „vyvolalo euforii ve Skopje“ (Tziampiris 2012: 159), neboť otázka názvu již nepřekáží další integraci republiky Makedonie do Evropy (tamtéž). Toto rozhodnutí bylo pro makedonskou vládu zárukou, že se stane součástí EU, bude mít přednost ve výběru jména a v podstatě se může pokusit tento konflikt nějakým způsobem obejít.

Podle amerických názorů EU neurčovala stoprocentní garanci vstoupení Makedonské republiky do Evropské unie, což bylo důvodem, proč se americká vláda začala více zapojovat do řešení této otázky. Pro Spojené státy je velmi důležité mít region Balkánu pod svým dohledem. Pokud balkánské země nebudou spolupracovat se Západem, nabízí se možnost spolupráce republiky Makedonie s Ruskem, což by Spojeným státům nevyhovovalo.

Postupem času se Spojené státy, na počátku za pomoci misí OSN a poté Severoatlantické aliance, integrovaly do vnitřních příležitostí Makedonské republiky. Po výše uvedeném předpokladu ohrožení ze strany Srbů diplomaté ve Skopje dospěli k závěru, že srbská strana chtěla ovlivnit rovnováhu politických vztahů na Balkáně, což působí spíše jako psychologická hra než ohrožující vojenské akce. Pro USA začala „Makedonie [být] vnímána jako

bezprostřednější problém než Kuba, Tchaj-wan, Kurdistán a další místa na světě“ (Shea 1997: 333), a proto americká vláda chtěla, aby vojska Spojených států zůstala rozmístěna v republice Makedonii po dokončení mírových úkolů v Bosně, protože zde nebyly žádné garance, že se Srbové nevrátí na makedonské území a území Kosova a nezačnou znovu etnické čistky (tamtéž).

Díky společnému cíli – uklidnění a zlepšení bezpečnostní situace na Balkáně – prošly tyto dva státy cestu k jeho dosažení. Díky USA a jejich mediátorovi sporu Mathew Nimetzu se republice Makedonii nakonec podařilo dosáhnout kompromisu s Řeckem. Což podle mého názoru znamená, že makedonské území a Balkán jsou pro Spojené státy strategicky významný region. Po vyřešení všech problémů v Makedonské republice se proto předpokládá, že Spojené státy vynaloží všechny síly k přesvědčování Srbska, aby se také připojilo a tímto krokem by tak byl celý Balkán součástí Severoatlantické aliance. Z čehož můžeme mít dojem, že chce Amerika ovlivnit tento region, aby získala ještě větší protiváhu k Rusku, neboť se jedná o obchodní spoj s Evropou pro státy jako je Rusko, Turecko, Čína atd. Amerika má i jiné důvody, proč se snaží tento region ovlivnit, a to hlavně přesunutím svých vojenských strategických zdrojů na Balkán.

Balkán a střední Evropa jsou pro Spojené státy loajálnější a závislejší politický partner. Avšak Amerika nemůže spoléhat pouze na sílu západní Evropy, se kterou spolupracuje už dlouho, a proto by měla zaměřit oblast zájmu také na východní Evropu. Vzhledem k tomu, že Balkánský poloostrov má z hlediska své zeměpisné polohy euroasijský charakter, je považován za prostředníka mezi Evropou a Asií. Tím pádem Balkán pro USA zajišťuje lepší kontrolu nad Evropou a Asií. Tento region je považován za přechodný, geopolitika této oblasti je dvojznačná. Přes zjevnou západní dominanci není tato oblast integrální, proto se USA snaží nalákat všechny balkánské země, které pracují, nebo by mohly pracovat s Ruskem, na svou stranu.

4.4 Makedonsko-ruské vztahy

Na základě předchozích částí mé práce je zřejmé, že republika Makedonie je důležité strategické území, a proto o spolupráci s ní uvažovalo i Rusko. Od roku 1991 byly jak Rusko,

tak republika Makedonie v ekonomické krizi, a tudíž se zabývali zejména normalizováním vlastních ekonomik, čímž se jim nedařilo společně zahájit politický dialog na mezinárodní úrovni. Ale už v roce 1992, během návštěvy prvního ruského prezidenta Jelcina v Bulharsku, uznalo Rusko nový nezávislý stát pod názvem „Republika Makedonie“, což bylo doprovázeno podporou nového státu i jinými zeměmi. To výrazně pomohlo státu v jeho dalším rozvoji a vstoupení na mezinárodní scénu. Dalším krokem bylo otevření makedonské ambasády v Rusku v roce 1994, o půl roku později i ruské ambasády ve Skopje, což oficiálně znamenalo nastolení diplomatických vztahů mezi zeměmi. Mezi tehdejším vedením byly řešeny některé ekonomické a politické otázky, jako například dodávka plynu či hospodářská pomoc ze strany Ruska. Výstavba plynovodu z Ruska do republiky Makedonie začala v roce 1991 a v roce 1997 začalo Rusko dodávat plyn do makedonského území. Nicméně nedostatek iniciativy ze strany Ruska, které bylo v tomto období samo destabilizované, obrátilo makedonský zájem k NATO a EU. Navíc již byla podepsána dohoda s Řeckem o přejmenování republiky Makedonie a tehdy nevyvstaly žádné složité formality, které by překážely vstupu země do NATO. Na konci 90. let začaly akce NATO proti politickým režimům v Jugoslávii kvůli zhoršení etnických rozporů, které způsobily v Kosovu vlnu etnických čistek. Proto v roce 1998 prezident Kir Gligorov navštívil Moskvu a prostřednictvím různých prohlášení zahájil přátelské vztahy republiky Makedonie a Ruska. „Byla uzavřena řada dohod v oblasti kultury a vzdělání, zahájeny společné stavební projekty, ruský kapitál byl investován do makedonské ekonomiky“ (Smirnov 2019: 3), ale vzhledem k tomu, že přítomnost mírových sil NATO na makedonském území v roce 1999 vyvolala negativní reakci z ruské strany, byly makedonsko-ruské vztahy znovu pozastaveny až do roku 2001 (tamtéž).

Na začátku století byl zatčen srbský prezident Slobodan Milošević. Srbsko, které těsně předtím spolupracovalo s ruskou vládou, začalo přemýšlet o členství v NATO. Tento stav nutil Rusko hledat zemi na Balkáně, ve které by si mohlo udržet vliv. V létě téhož roku vypukl etnický konflikt mezi Makedonci a Albánci. Ruský ministr obrany Igor Sergejev v roce 2001 řekl, že to byly Spojené státy, které podnítily střety mezi makedonskými obyvateli různých příslušností, „zájem Washingtonu o tuto válku souvisí se skutečností, že umožňuje [Americe] budovat vojensko-politický vliv USA v Evropě a na Balkáně“ (Newsru 2017). Ale zároveň

tato příležitost napomohla Rusku šířit svůj politický vliv v balkánských zemích. Prvním krokem byla podpora tehdejšího makedonského prezidenta Trajkovského, který chtěl zahájit spolupráci mezi republikou Makedonie a Ruskem „[t]yto vztahy podle něj získaly důležitý význam po událostech 11. září a po zahájení globální koalice pro boj proti terorismu“ (Pachomov 2001). Dalším krokem byla vojenská pomoc makedonským ozbrojeným silám (Smirnov 2019: 3). Konflikt byl vyřešen podpisem Ochridské dohody, která legitimizovala americkou přítomnost v republice Makedonii, kterou Rusko odsoudilo jako porušování práv státu a vměšování do vnitřních záležitostí. Ve skutečnosti Rusko nechtělo ztratit vliv na Balkáně, a proto se pokusilo vytvořit politickou protiváhu vůči Západu. Během let 2001–2003 byla podepsána řada smluv a dohod, které byly zacílené na posílení humanitární spolupráce v Makedonské republice. Nejdůležitější v tomto období však byla dohoda o vojensko-technické spolupráci, která byla plánována již v době vlády Gligorova a Jelcina v letech 1994–1996, ale jak už bylo zmíněno, neproběhla kvůli ekonomické nestabilitě v obou státech.

Z výše uvedeného vyplývá, že rusko-makedonské vztahy byly a zůstaly stabilně na dobré úrovni, a co je nejdůležitější, Rusko nikdy nebylo proti vstupu republiky Makedonie do EU. Moskva podporuje dohodu mezi Skopje a Athénami a schvaluje rozhodnutí, které bude založeno „na velké podpoře veřejnosti“ (Djurica 2018). Vláda George Ivanova začala mnohem více spolupracovat s Ruskem, proto se republika Makedonie nepřipojila k protiruským sankcím uloženým v roce 2014, proti čemuž se vyhradily Spojené státy. Premiér Zoran Zaev tvrdil, že vztahy s NATO by mohly poškodit vztahy s Ruskem, protože „Rusko není proti naší integraci do EU, ale nedívá se stejně pozitivně i na naši integraci do NATO“ (Djurica 2018). Z tohoto prohlášení lze pochopit, že republika Makedonie nechce ztratit dobré vztahy s Ruskem, ale aby se země mohla v blízké budoucnosti stát součástí Evropské unie, vybrala si makedonská vláda pro zajištění své bezpečnosti NATO. Nicméně již na počátku jednání o možném vstupu do EU bylo makedonské vládě vysvětleno, že pokud se země chce připojit k EU, měla by se připojit i k NATO. Makedonie proto nemá na výběr „[m]ělo by [Rusko] vědět, že pro nás neexistuje jiná možnost než integrace do EU a NATO“. Makedonská armáda se navíc poměrně často účastnila operací NATO a byla zapojena dokonce i v Afghánistánu a Íránu.

Podle západních médií mělo Rusko za cíl udělat oblast Balkánu, tedy i Severní Makedonii, závislou na ruských energetických zdrojích, aby v tomto regionu mohlo Rusko působit ve svůj prospěch bez jakýchkoliv překážek (Harding 2017). Rusko mělo v plánu vybudovat energetický tranzit přes tzv. „TurkStream“, který by zahrnoval Turecko, Řecko, republiku Makedonii, Srbsko a Maďarsko (Bogdanovski 2015: 4), a díky kterému by mohlo Rusko ekonomicky ovlivňovat Balkán, což by mělo zajistit stabilní politické klima ve výše zmíněných zemích. Ale ruská média tvrdí, že Rusko považuje Makedonii pouze za náhradu Bulharska do „TurkStream“, ale nyní se o bulharské variantě znovu diskutuje (Djurica 2018). Dodnes nejúspěšnějším ruským ekonomickým projektem na makedonském území je výstavba čerpacích stanic LUKOIL, která probíhá od roku 2005.

V roce 2015 se republika Makedonie stále nacházela na křižovatce, na které se rozhodovala, jakou cestou by se chtěla dál rozvíjet. Na jedné straně bylo EU a NATO, do jejichž vstoupení stát provedl velké změny, a proto se nechtěl vzdát myšlenky evropské integrace. Na druhé straně tehdejší makedonská vláda, která se natolik dlouho snažila obejít řecké veto, že přestala být první mezi státy, které usilují o vstoupení do EU a pak následně i NATO: „z pozice na 34. místě v roce 2009 se situace v Makedonii dramaticky zhoršila, což vedlo k pořadí č. 117 v roce 2015 –nejnižší v regionu [...] dům svobody ve své zprávě z roku 2015 také snížil makedonské skóre politických práv a označil ji za stát „částečně osvobozený““ (Bogdanovski 2015: 2). Nicméně vzhledem k tomu, že neustále republika Makedonie jednala s EU a od roku 2008 se zúčastnila každé konference NATO, bylo patrné, že měla stále velký zájem o členství. V roce 2015 bylo zřejmé, že republika Makedonie potřebuje mezinárodní pomoc, aby se dostala zpět k možné cestě do EU a NATO, jinak by pokračovala ve spolupráci s Ruskem. Ale existuje i možnost spolupráce USA a Ruska na Balkáně, tím pádem vstup USA na území Balkánu v dnešních mezinárodních rozporech otevírá místo pro americko-ruské spojení. Rusko společně s USA a evropskými státy jsou důležitými aktéry v udržování míru a stability na Balkáně, neboť do této oblasti hodně investují.

4.4.1 Metody ruského vlivu v republice Makedonii

Rusko usiluje o zastavení integrace balkánských států do NATO, a proto posílá do těchto zemí své špióny, aby tak šířili ruskou propagandu. Řecko se ruskému vlivu snaží vyhýbat,

kupříkladu zakázalo pobyt čtyř ruských diplomatů, kteří vyvolali negativní vztahy mezi Řeckem a republikou Makedonií „[v]yloučilo dva ruské diplomaty a zakázalo další dva“ (Wintour 2018b). S největší pravděpodobností si jsou balkánské státy vědomy ruských aktivit, ale nevěnují pozornost ruské provokaci, dokud nezačnou bojovat proti politickému vedení. Řecká vláda byla informována, že Rusko povzbuzovalo demonstrace v Řecku proti přejmenování Makedonské republiky, což Řecko přinutilo použít opatření k vyloučení ruských propagátorů ze země (Wintour 2018b). I samotná makedonská vláda potvrzuje přítomnost ruských špiónů, „bylo zjištěno, že se v posledních devíti letech Makedonská republika podrobuje silné podvrtné propagandě a zpravodajské činnosti prováděné prostřednictvím Velvyslanectví RF (Ruská federace)“ (Harding 2017). Ruští agenti šíří pro ně důležité informace prostřednictvím makedonských médií (Harding 2017). Existuje uniklý dokument, ve kterém se uvádí, že se ve Skopje nachází tři agenti ruské zpravodajské služby pod dohledem srbské televizní stanice, „kteří propagují pozitivní vztah k Rusku, ruské politice, jakož i ‚konspirační teorie a srbský ultranacionalismus‘ “ (Rankin 2017), což utvrzuje předpoklad, že Rusko má velký vliv v republice Makedonii především přes Srbsko. Poté byli v Makedonské republice objeveni další čtyři špióni z ruské vojenské zpravodajské agentury, kteří byli koordinováni ze Sofie (Harding 2017). Další skutečností, jež potvrzuje ruskou špiónáž, je incident, ve kterém se etnický Albánec Talat Jaferi po volebních výsledcích do parlamentního shromáždění stal ministrem obrany, což vyvolalo protest. Demonstranti nelegálně vstoupili do makedonského parlamentu a porazili několik poslanců Sociálně demokratické strany poté, co většina z nich hlasovala pro zástupce albánské menšinové strany. V parlamentu se také řešila otázka o rozšíření práv a svobod albánské menšiny. Tato informace nebyla ještě nikde zveřejněna, když makedonští nacionalisté obvinili Zaeva, že „dal Albáncům příliš hodně moci“ (Hradning 2017). Ruskou propagandu potvrzuje například také skutečnost, že demonstranti byli okamžitě po vyhlášení výsledků připraveni k útoku. Podle názoru některých médií se Rusko snaží znovu vytvořit krizi mezi etniky, která by ukázala na neschopnost makedonské vlády, což by vyvolalo negativní postoj obyvatel vůči vládě, který by zabránil nebo zpomalil průběh jejího jednání (Harding 2017). Ruská média propagují myšlenku nové populistické strany vedené řeckým politikem Dimitriem Kammenosem, jejímž cílem je blokovat změnu jména (Wintour 2018b). Vedení této strany ji charakterizují jako vlasteneckou, propagující myšlenku

jediné řecké Makedonie „[c]tíme a bráníme to, co dělaly naše předchozí generace, a neodstupujeme od nich, bez ohledu na to, jaké jsou normy současné doby“ (Bocas 2018). Hlavní myšlenkou v jejich stranickém programu je „helénismus“, jehož hodnoty jsou totožné s historicky uznávanými hodnotami helénismu ze starověku a Byzance: demokracie, svoboda, meritokracie, kolegialita, univerzalizmus (tamtéž).

„Dohled“ Ruska na politiku republiky Makedonie začal v roce 2008, kdy Řecko zabránilo vstupu Makedonské republiky do NATO. Ruský velvyslanec Oleg Shcherbak zdůraznil myšlenku, že je nutné (po dobu nejméně 6 měsíců) změnit průběh mezinárodní politiky vůči Balkánu s cílem vytvořit neutrální vojenské vztahy s balkánskými zeměmi včetně republiky Makedonie (Harding 2017). Vytváří se představa, že Rusko velmi ovlivňuje tento region vojensky, ale doopravdy svou přítomnost představuje pouze pomocí soft power. Doslova se uvádí, že „[v]yužitím aktiv a metod tzv. soft power, jako součást strategie Ruské federace na Balkáně, je cílem izolovat zemi [republiky Makedonii] od vlivu Západu“ (Harding 2017). Kulturně je republika ovlivněna třiceti přátelskými sdruženími a ruským centrem ve Skopje (Harding 2017). Rusko podporuje i makedonskou církev, například v roce 2016 se v republice Makedonii konal Den duchovní kultury Ruska (Koloskov 2015: 7).

Jedním z následujících způsobů, jak změnit vnímání makedonského obyvatelstva ohledně EU a NATO, bylo použití argumentů z proslovu předsedy komise EU Jean-Claude Junckera o tom, že „členství v EU bylo pro Balkán mimo agendu „až do nějakého vzdáleného data v budoucnosti“ (Wintour 2018a), což znamená, že v současném období EU neřeší otázku balkánských států a jejich vstoupení do unie. To oslabilo víru obyvatel v evropskou budoucnost, došlo k silnému omezování svobody projevu osobních myšlenek prostřednictvím šikanování společnosti skrze média. Ruští armádní odborníci byli přesvědčeni, že Američané potřebují makedonské území pro operace východním směrem a že vojenské plánování Aliance nepřispívá ke kontinentální bezpečnosti. Viceprezident Akademie geopolitických problémů Konstantin Sivkov tvrdí, že „zde [na území Makedonie] jsou schopni umístit rakety středního doletu, které mohou zasáhnout cíle v Rusku, rozmístit letecké základny a systémy protiraketové obrany“ (RIA 2020).

Oficiálně se za proruskou politickou stranu považuje Sjediněná Makedonie v čele s Janko Bachevem, který nicméně tvrdí, že nikdy nepřijímal finanční prostředky z Ruska. Bachev tvrdil, „že průzkumy veřejného mínění ukazují, že většina Makedonců, hlasující ve prospěch členství v NATO, byla „financována CIA“ (Walker 2018b). Což znamená, že každý, kdo hlasoval pro podporu NATO v republice Makedonii, přijal finanční prostředek od CIA, proto Bachev trval na tom, že „většina Makedonců je proti dohodě“ (Walker 2018b). Uvedl, že Kreml podporuje tradiční hodnoty stejně jako většina Makedonců na rozdíl od liberálních stran, které prosazují „homosexualitu, homosexuální manželství, změnu jména Makedonie a vymazání všeho, co je makedonské“ (Walker 2018b). Mnoho Makedonců jeho vyjádření nepřikládá velikou váhu, ale západní země se na novou stranu dívají opatrně. Ze všech stran jsou slyšet ironické názory, že „[p]o celá léta se Rusko o Makedonii nevyjadřovalo a najednou přichází se všemi druhy výroků“ (Walker 2018b).

Ruská vláda byla hlasitým zastáncem Gruevského a snažila se ho ponechat v jeho funkci předsedy vlády za každou cenu. Avšak byl obviněn ze „zneužití moci, praní špinavých peněz a korupce“ (Harding 2017). Rusko reagovalo na akce Kumanovo slovy, že „protesty ve Skopje byly organizovány západními inspirovanými nevládními organizacemi, které se snažily sledovat scénář ‚barevné revoluce‘ v Makedonii“ (Bogdanovski 2015: 3), čímž podpořila tehdejší makedonské vedení a „jednoznačně podporovala postoj Gruevského ohledně skandálu s odposloucháváním“. Po volbách v prosinci Rusko obvinilo USA a EU z účasti v průzkumu a nařklo je, že se snaží prostřednictvím Zaeva rozdělit Balkán a s podporou albánské menšiny vytvořit „Velkou Albánii“ (Harding 2017). Kreml hodnotí vstup republiky Makedonie do NATO ztrátou „své symbolické hodnoty“ (Krastev 2018). Zaev okomentoval tuto situaci tím, že pokud NATO a EU nebudou projevovat zájem o republiku Makedonii, bude mít Rusko větší prostor k prosazení svých vlastních zájmů (Harding 2017). Nicméně se zdá logické, že pokud by se republika Makedonie nedočkala podpory ze strany EU a USA, měla by být podporována Kremlem, neboť jinak by v důsledku čekaly makedonskou společnost ekonomické a politické problémy, protože na mezinárodní scéně existuje velké množství aktérů, kteří si navzájem vytvářejí konkurenci. Každá země, která se chce rozvíjet v hospodářské oblasti, potřebuje podporu poskytovanou určitými organizacemi nebo státy, jež mají příležitost a možnost

investovat do státu, který to potřebuje. Státy, které navázaly hospodářské vztahy s ostatními hráči, navíc získají z této unie mnoho výhod, jež jim pomohou dále se rozvíjet. Totéž se děje na politické úrovni: je velmi výhodné najít spojence, kteří vykazují stejné trendy a zastupují stejné zájmy jako jiná země, s tudíž se mohou navzájem podporovat. Zaev na ruské akce reaguje dost mírně, aby nevytvořil jakýkoliv konflikt. Uvádí, že pokud by se Bulharsku podařilo zvýšit přímé zahraniční investice díky vstupu do NATO bude se republika Makedonie snažit jít stejnou cestou, která by přinesla stejné pozitivní výsledky.

5. Závěr

Ve své práci jsem sledovala vývoj republiky Makedonie od roku 1991 až do dvacátého prvního století a skutečnost, za jakých podmínek a proč vznikl řecko-makedonský spor, který velmi ovlivnil rozvoj makedonského státu. Samotné zahájení konfliktu považuji za neetické, neboť by nikdo neměl diktovat ostatním státům, stejně jako lidem, jak by se měli nazývat. Politický konflikt bylo obtížné vyřešit hned od jeho začátku, neboť vznikl z velkého množství důvodů a ani Řecko, ani republika Makedonie nechtěly v této otázce ustupovat. Z tohoto důvodu nelze adekvátně posoudit, kdo je viníkem sporu. Na jeho zrodu se podílely obě strany: ještě ve druhé polovině 20. století jugoslávská vláda vložila do makedonského myšlení odkaz na příslušnost k antické Makedonské říši, v důsledku čehož se následující vedení Makedonské republiky této myšlenky nechtělo vzdát; řecká vláda porušila mezinárodní právo a řadu dohod OSN, které zabránily republice Makedonii vstoupit do NATO a EU a tímto způsobem narušilo její nezávislost. A pokud prozkoumáme historický vývoj slova „Makedonie“, je velmi problematické přiřadit ho pouze k jednomu regionu na Balkáně, a proto každá z konfliktních stran představuje svůj vlastní poněkud odlišný nacionalistický mýtus.

Na závěr odpovím na dvě otázky, které jsem položila v úvodu. První z nich je „jak řecko-makedonský spor o název ovlivnil politiku republiky Makedonie?“. Stát byl přijat do mezinárodních organizací pod jménem „Severní Makedonie“, schváleným OSN, a měly by ho užívat všechny státy na oficiálních zasedáních a v oficiálních dokumentech. Otázka názvu je často používaná politickými frakcemi a médii v obou zemích jako příležitost k podněcování nacionalistických rozporů. V republice Makedonii nyní dominují dvě politické strany, které propagují naprosto odlišné názory na rozvoj státu: buď se ze země stane liberální evropský stát (SDSM), anebo se republika Makedonie začne rozvíjet s podporou Ruska a jeho reálnou politikou (VMRO-DPMNE). Nyní je u moci strana SDSM v čele se Zoranem Zaevým, který se podílel na změně jména státu, což napomohlo ke vstupu republiky Makedonie do NATO a v současnosti Zaev usiluje o vstoupení státu do Evropské unie, to však neznamená, že by se měly zhoršovat vztahy s Ruskem.

Navzdory skutečnosti, že Řecko původně požádalo o úplnou nepřítomnost slova „Makedonie“ nebo kteréhokoli z jeho derivátů v názvu, se republika Makedonie držela svého zájmu a

nezměnila jméno hned po vyjádření nespokojeností, neboť by tím tak ztratila svou identitu. Protože země na Balkánském poloostrově chrání a udržují zájmy etnického obyvatelstva, chtěla být republika Makedonie taktéž charakterizována především jako ochránce státní identity a svého národa. Tento konflikt se táhl téměř 30 let, vedl k hospodářské krizi a nezaměstnanosti ve státě, ale země dosáhla svého cíle a zvolila si téměř stejné jméno, které prosazovala původně a zbavila se socialistického odkazu v názvu. Tato skutečnost může vést k pokračování konfliktu v budoucnosti, protože oficiální současný název stále zahrnuje jméno “Makedonie”, který odkazuje na kořeny antické Makedonské říše.

Pro obě strany se řešení problémů spjatých s pojmenováním republiky Makedonie zdálo téměř nemožné. Zaprvé kvůli aktivnímu nacionalismu a vlastenectví v obou státech. Za druhé, protože oba vůdci Andreas Papandreou (řecká strana) a Kiro Gligorov (makedonská strana) nechtěli ohrozit politický obraz ve svých zemích. Nicméně v roce 1996 spolu začaly země více komunikovat, a tím i republika Makedonie začala rozumět politickému a etnickému spektru řecké politiky a její politické volbě a naopak. Nutné je vzít na vědomí, že současný stav jak Řecka, tak i republiky Makedonie nelze srovnávat s obdobím roku 1995, kdy na Balkáně probíhala regionální krize. Je patrné, že stát prošel procesem rozvoje, který byl charakterizován mezietnickými a náboženskými střety a politickou nezralostí, neboť byla navíc tehdejší mezinárodní politika byla založena pouze na krátkodobých zájmech. Z Republiky Severní Makedonie je nyní stát zaměřený na rozvoj a společnou spolupráci se všemi zeměmi světa.

Cesta změny názvu nebyla snadná a přinesla s sebou mnoho negativních důsledků. Kvůli dlouhodobé hospodářské izolovanosti republiky Makedonie se její ekonomika ocitla na posledním místě na Balkáně, a proto v zemi vznikaly etnické střety. Albánský problém můžeme spojit s pozdními jugoslávskými procesy růstu nacionalismu, kdy se každý z národů pokusil získat nezávislost, což vedlo k vnitřnímu rozdělení země podle etnických linií. Bylo možné pozorovat, jak separatismus a nacionalismus menšiny stimuloval nacionalismus většiny, neboť zpomaloval rozvoj stabilních demokratických institucí. Na druhou stranu díky velkému počtu různých národností na makedonském území se místním politikům podařilo vyvinout smířčí mechanismy, to napomohlo získat řadu zkušeností v řešení podobných sporů. Albánská povstání přispěla ke vstupu republiky Makedonie do NATO a následující účasti ve

společných vojenských operacích, což napomohlo seznámit se s prací NATO a vybudovat dobré vztahy s USA.

Dohoda z roku 1995 poskytla republice Makedonii základ pro normalizaci dvoustranných vztahů s Řeckem a umožnila stát se aktivním členem mezinárodního společenství. To bylo velmi důležité, protože makedonská národní bezpečnost do značné míry závisí na faktoru zahraniční politiky a je nápomocná především EU a NATO. Rusko, které taktéž výrazně investuje do republiky Makedonie, důrazně podporuje vstup země do Evropské unie, na druhou stranu ruská vláda těžce nese fakt, že se další balkánský stát stal součástí Atlantické aliance. Avšak skutečnost, že stát vstoupil do NATO, znamená, že politická makedonská elita plní své povinnosti a že s největší pravděpodobností stát co nejdříve vstoupí i do EU. Vytvoření jednotného bezpečnostního systému na Balkánském poloostrově v rámci NATO by mohlo pomoci zvýšit úroveň národní bezpečnosti.

Poté, co se v zemi sestavila nová vláda a Zoran Zaev se stal jejím předsedou, změnil makedonské zájmy týkající se etnického uznání na zájmy vstoupení republiky Makedonie do EU a NATO, a to prostřednictvím změny názvu. Zrození nové země ze svobodných voleb a s multistranickým systémem přineslo v evropském společenství a v demokratických institucích pozitivní reakci. Makedonská stranická elita byla charakterizována tolerancí kritiky. Mírnost, opatrnost, kompromisní politika a spoléhání se na reformní myšlenky umožnily republice Makedonii zůstat jednou z nejkolidnějších zemí v postkomunistické Jugoslávii.

Spor se řešil na mezinárodní úrovni, což pomohlo Makedonské republice ukázat se mezinárodnímu společenství a vyjádřit své zájmy. Konflikt posloužil republice Makedonii jako jakási reklama, díky níž mohla země najít podporu mezi ostatními státy. Doposud se vláda pokouší zlepšit makedonskou „national branding“ a snaží se vyřešit staré konflikty a dosáhnout cílů, které byly stanoveny na začátku 90. let. V důsledku toho se politika země začala lišit od zájmů jejích obyvatel, neboť větší část národa by do EU a NATO nevstoupila. Tato skutečnost může vyvolat vnitřní konflikty, které by vedly k velkým problémům jak v samotné republice Makedonii, tak i v celém regionu. V případě makedonské otázky je třeba pochopit, že jejich vnitřní obraz je také obrazem na mezinárodní úrovni, a proto makedonská diplomacie věnuje

velkou pozornost událostem, které mohou ovlivnit vnější vnímání státu. Navzdory skutečnosti, že republika Makedonie je vystavena mnoha vnitřním i vnějším konfliktům, udržuje neutrální politiku, jejímž prostřednictvím se snaží řešit problémy diplomatickou cestou.

Odpověď na druhou výzkumnou otázku mé práce „o postojích významných aktérů k republice Makedonii“ tedy úzce souvisí s první otázkou. Makedonská republika, stejně jako kterýkoli jiný stát participující na mezinárodní scéně, je vystavena jak internímu, tak i vnějšímu tlaku, který po dlouhou dobu působil a formoval národní sebevědomí a vnímání makedonského národa.

Vzhledem k tomu, že republika Makedonie nemá přístup k moři, nemůže být tak ekonomicky stabilní, pokud nebude mít dobré politické vztahy se sousedy, které jak již bylo řečeno, představují svoje státy jako vlastní etnické složky. Republika Makedonie, na rozdíl od ostatních balkánských států, na svém příkladu ukazuje, jak mohou zástupci různých religiálních a etnických skupin žít spolu téměř bez vyústění konfliktů.

Stejně jako všechny ostatní země v tomto regionu se makedonské vedení snaží vyřešit své vnitřní i vnější problémy pomocí mezinárodních struktur. Tímto způsobem se země snaží zabránit novým vypuknutím válek, ke kterým došlo po rozpadu Jugoslávie. Jako příklad můžeme použít právě řešení sporu o název státu, při kterém se makedonská vláda pokusila najít řešení ve Washingtonu nebo Bruselu, a nikoliv v Aténách. Možná je to způsobeno tím, že makedonská administrativa potřebovala schválení veškerých svých kroků od mezinárodního společenství, protože se nechtěla dopustit chyby, která by na republiku Makedonii měla negativní dopad. Kvůli této skutečnosti vyvolal spor dojem, že se jedná o problém mezinárodního společenství, a nikoli konkrétně pouze o řecko-makedonský spor. Země, které se účastnily urovnání řecko-makedonského sporu, tak zformovaly každá svůj jasný názor na přejmenování země s ohledem na to, jak jejich rozhodnutí ovlivní vývoj republiky Makedonie.

Na základě materiálů, které jsem používala při zpracování své bakalářské práce, jsem dospěla k závěru, že západní nebo anglické zdroje, vzhledem ke skutečnosti, že stát změnil název, představují republiku Makedonii jako příklad pro další země na balkánském poloostrově i pro další rozvíjející státy. Makedonská republika byla původně považována za „částečnou“

demokracii kvůli její historické spojitosti s Jugoslávií. Stát umožnil NATO zasáhnout během některých problematických událostí, dokázal se zbavit eskalace etnického konfliktu a tím být o krok blíže k užší spolupráci s EU a NATO. Republika Makedonie prošla velmi úspěšným demokratickým vývojem. USA podporovaly přejmenování státu a všemi prostředky se pokusily najít pro republiku Makedonie vhodné jméno, aby se země mohla připojit k NATO. Právě proto se po změně názvu mohla republika Makedonie připojit k NATO během velmi krátké doby. Plán rozšíření NATO umožňuje Spojeným státům instalovat své vojenské vybavení blíže k Ruské federaci a makedonské území je k přiblížení se k ruským hranicím velmi vhodně položeno. Pro USA hraje makedonské území roli pozorovacího místa, odkud mohou Spojené státy sledovat vše, co se děje v Evropě i v Rusku, a to by mělo umožnit USA rychle reagovat na jakoukoliv událost ve světě.

Rusky hovořící zdroje však zdůrazňují nedostatek svrchovanosti republiky Makedonie, který je ovlivňován jak vnitřním sporem, tak přístupem vnějšího světa. Podle ruských zdrojů má Makedonská republika problémy a nemůže je samostatně řešit, proto Rusko při každé příležitosti zasahuje na území státu a pomáhá existující problémy překonat. Klasickým ruským názorem je, že změnou názvu republiky Makedonie ztratí svou identitu a jednotu, kterou se snažila tak dlouho zformovat a posilovat. Také zde je vidět rozdíl mezi názory. Západ má údajně sklon řešit problémy s tranzitem plynu, korupcí, volebními podvody. Rusové označují za jediný makedonský problém nedostatek suverenity. Západní zdroje říkají, že EU a NATO pozitivně ovlivnily řešení konfliktů. Ruské zdroje tvrdí, že kdyby NATO nezačalo operace na makedonském území, pak by se konflikty nerozvinuly do takové míry a nebylo by nutné řešit tyto problémy, které by měly být řešeny na domácí úrovni, ne na mezinárodní úrovni při účasti třetích zemí.

Na rozdíl od NATO, které usilovalo o vstup republiky Makedonie a přijalo ji po změně názvu velmi rychle, tak v otázce přijetí do Evropské unie je průběh odlišný. Nestací, aby stát změnil své jméno a dosáhl normalizace vztahů s Řeckem, i když to byla jedna z podmínek ke vstupu. Republika Makedonie musí provést řadu reforem, které zemi ochrání před korupcí, zločinem a co je nejdůležitější, přeorientovat mentalitu Makedonců na evropskou, která by se stala zárukou nejen existence norem a pravidel, ale také jejich dodržování. Nepřipojení Makedonské

republiky k EU by vyprovokovalo negativní reakci nejen veřejného mínění ohledně EU, ale také by oslabilo autoritu a důvěru makedonských občanů ve vztahu k vládě Zorana Zaeva, což by vedlo k novým problémům v této zemi. Taktéž by to vyvolalo problémy v celém balkánském regionu, které by se rozšířily po celé Evropě. V současné době však v Evropské unii vidíme rozdíly v názorech, proto byla jednání o vstupu republiky Makedonie do unie již třikrát odložena. Země zapojené do unie tuto skutečnost chápou a nechtějí zahájit nové konflikty, a proto byla v druhé polovině března 2020 zahájena jednání o přistoupení republiky Makedonie do EU, která dávají velkou naději pro rychlý vstup této země do Evropské unie. Tímto způsobem bilaterální spor s Řeckem pomohl Makedonské republice přilákat země, které jí pomohly integrovat se na vyšší úroveň na mezinárodní scéně. To dává obrovský impuls pokračujícímu provádění reforem, které by zemi pomohly k dosažení vysněné životní úrovně.

6. Seznam použité literatury

Agnew J. (2007). No Borders, No Nations: Making Greece in Macedonia. *Annals of the Association of American Geographers* 97(2), s. 398–422.

Associated Press in Athens (2018). Hundreds of thousands join Macedonia name protest in Athens. *The Guardian* (<https://www.theguardian.com/world/2018/feb/04/hundreds-of-thousands-join-macedonia-name-protest-in-athens>, 4. 3. 2020).

Bogdanovski A. (2015). Macedonia – back in the global spotlight. *Norwegian Institute of International Affairs* (<https://www.jstor.org/stable/resrep07987>, 23. 3. 2020)

Commission of the European Communities (2007). The Former Yugoslav Republic of Macedonia 2007 progress report. *European Commission* (http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2007/nov/fyrom_progress_reports_en.pdf., 2. 3. 2020).

Čarek J. (1994). Řecko zintenzivňuje svou balkánskou politiku. *Český deník* 24. 2. 1994, s. 13.

Dvořáček J. (2020). Severní Makedonie – Program hospodářské reformy na období 2020 – 2022. *Velvyslanectví České republiky ve Skopji* (https://www.mzv.cz/skopje/cz/obchod_a_ekonomika_1/sevberni_makedonie_program_hospodarske.html, 17. 3. 2020).

Evropská rada (2018). Hlavní výsledky. *Rada Evropské unie* (<https://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/european-council/2018/06/28-29/>, 15. 3. 2020).

Evropská unie (2018a). Infografika – Propojování EU a západního Balkánu. *Evropská rada. Rada Evropské unie* (<https://www.consilium.europa.eu/cs/infographics/western-balkans-connectivity/>, 16. 3. 2020).

Evropská unie (2018b). Infografika – Provázanost EU a západního Balkánu. *Evropská rada. Rada Evropské unie* (<https://www.consilium.europa.eu/cs/infographics/western-balkans-economy/>, 16. 3. 2020).

Generální sekretariát Rady (2018). Výsledek jednání. *Rada Evropské unie* (<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10555-2018-INIT/cs/pdf>, 10. 3. 2020).

- Gingeras R. (2008). Between the Cracks: Macedonia and the 'Mental Map' of Europe. *Canadian Slavonic Papers / Revue Canadienne des Slavistes*, 50 (3/4), s. 341–358.
- Graan A. (2010). On the Politics of „Imidž“: European Integration and the Trials of recognition in Postconflict Macedonia. *Slavic Review*, Vol. 69, No. 4, str. 835–858.
- Harding L. (2017). Russia actively stoking discord in Macedonia since 2008, intel files say. *The Guardian* (<https://www.theguardian.com/world/2017/jun/04/russia-actively-stoking-discord-in-macedonia-since-2008-intel-files-say-leak-kremlin-balkan-nato-west-influence>, 5. 3. 2020).
- Karcev D. (2018). Pravitel'stvo Makedonii reshilo pereimenovat' stranu v Severnuyu Makedoniyu. Kak ni stranno, eto vazhno dlya vsey Yevropy. *Meduza* (<https://meduza.io/feature/2018/06/13/pravitelstvo-makedonii-reshilo-pereimenovat-stranu-v-severnuyu-makedoniyu-kak-ni-stranno-eto-vazhno-dlya-vsey-evropy>, 26. 2. 2020).
- Koloskov E. (2015). The national security of Macedonia. *Cyberleninka* (<https://cyberleninka.ru/article/n/natsionalnaya-bezopasnost-makedonii/viewer>, 28. 3. 2020).
- Kondonis P. (nedatováno). Bilateral relations between Greece and The Former Yugoslav Republic of Macedonia, s. 55–86.
- Kostoska O. (2018). Macedonia's Stalled Bid for EU Membership: Is the Solution in Sight?. *Romanian Journal of European Affairs* 18 (2), s. 54–73.
- Kouba M. (2012). Antické labyrinty moderní makedonské identity. In: Fatková G., Budilová L., Kouba M., Pavlásek M., Štěpánek V., *Balkán a nacionalismus. Labyrintem národní ideologie*, s. 57–77 (Brno: Porta Balkanica o.s.).
- Krastev I. (2018). Europe is facing a potential crisis in the Balkans. It has to act soon. *The Guardian* (<https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/feb/21/europe-crisis-balkans-eu-membership-russia-china-turkey>, 9. 3. 2020).
- Landergott J. (1994). FYROM je umělé vytvořený stát. *Český deník* 16. 4. 1994, str 1–2.

Lazarevic U. (2015). Rozpad Jugoslávie a proces budování národnostně státních identit jako cesta k modernitě. In: Bittnerová D., Moravcová M., (eds), *Etnické Komunity Balkánské Cesty Díl 1*, s. 271–292 (Praha: FHS UK).

Made for minds (2020). *NATO: North Macedonia becomes 30th member* (<https://www.dw.com/en/nato-north-macedonia-becomes-30th-member/a-52944781>, 27. 3. 2020)

Marjanovič T. – Drahný R. (1993). „Etnicky čisté státy jsou anachronismus,“ řekl makedonský prezident Kiro Gligorov v rozhovoru pro. *Český deník*, 10. 6. 1993, s.5.

Marjanovič T. (1992a). Hlavam makedonské samostatnosti. *Český deník*, 5. 2. 1992, s. 12.

Marjanovič T. (1992b). Musí válka rozhodnout o jménu Makedonie. *Český deník*, 30. 6. 1992, s. 12.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky (2019). Informace k používání názvu Republika Severní Makedonie/ Severní Makedonie (https://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/makedonie_fyrom/informace_k_pouzivani_nazvu_republika_1/informace_k_pouzivani_nazvu_republika.html, 16. 3. 2020).

Mitrevska (2014). Makedonskiy tranzit: istoriograficheskiy obzor nemakedonskoy literatury. Cyberleninka (<https://cyberleninka.ru/article/n/makedonskiy-tranzit-istoriograficheskiy-obzor-nemakedonskoy-literatury/viewer>, 28. 3. 2020).

NATO (2019a). Relations with the Republic of North Macedonia. *North Atlantic treaty organization* (https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48830.htm?, 23. 3. 2020).

NATO (2019b). Peace support operations in North Macedonia. *North Atlantic Treaty organization* (https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_52121.htm, 23. 3. 2020).

NATO (2020). NATO Secretary General discusses North Macedonia Accession with Prime Minister Spasovski. *North Atlantic Treaty Organization* (https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_173826.htm?selectedLocale=en, 23. 3. 2020).

Pachomov V. (2001). Vladimir Putin podderzhivayet ves' kompleks dvustoronnikh otnosheniy mezhdu Rossiyei i Makedoniyei. *RIA Novosti* (<https://ria.ru/20011029/5816.html>, 30. 03. 2020).

Předsednictví (2019). Závěry předsednictví o rozšíření a procesu stabilizace a přidružení Albánie a Republika Severní Makedonie. *Rada Evropské unie* (<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13155-2019-INIT/cs/pdf>, 16. 3. 2020).

Rada EU (2019). Závěry Rady o rozšíření a procesu stabilizace a přidružení. *Evropská rada, Rada Evropské unie* (<https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2019/06/18/council-conclusions-on-enlargement-and-stabilisation-and-association-process/>, 16. 3. 2020).

Rada Evropské Unie (2006). Bývalá jugoslávská republika Makedonie. *Závěry předsednictví* (15.–16. 12. 2005, s. 7).

Rada Evropské Unie (2008). Rozhodnutí vlády. *Úřední věstník Evropské unie* (19. 3. 2008, s. 1).

Rankin J. (2017). Russian destabilization of Balkans rings alarm bells as EU leaders meet. *The Guardian* (<https://www.theguardian.com/world/2017/mar/08/top-mep-says-eu-must-do-more-to-stop-russia-destabilising-balkans>, 28. 2. 2020)

Reuters in Skopje (2019). Macedonia's parliament votes to accept new name. *The Guardian* (<https://www.theguardian.com/world/2019/jan/11/macedonias-parliament-votes-to-accept-new-name>, 4. 3. 2020).

Shaidurov (2008). *Istoriya stran Tsentral'noy i Vostochnoy Yevropy s drevneyshikh vremen do kontsa XX v* (Pětrohrad: Osipov).

Shea J. (1997). *Macedonia and Greece: The Struggle to Define a New Balkan Nation* (Iowa: McFarland).

Smirnov P. (2019). The Republic of Macedonia and the Russian federation after framework agreement: consolidation of partnership. *Cyberleninka*

(<https://cyberleninka.ru/article/n/makedoniya-i-rossiya-posle-ramochnyh-soglasheniy-ukreplenie-sotrudnichestva/viewer>, 26. 3. 2020)

Smith H. (2018a). Macedonia agrees to new name after 27-year dispute with Greece. *The Guardian* (<https://www.theguardian.com/world/2018/jun/12/macedonia-agrees-to-new-name-after-27-year-dispute-with-greece>, 4. 3.2020).

Smith H. (2018b). Macedonia and Greece fail to resolve bitter naming dispute. *The Guardian* (<https://www.theguardian.com/world/2018/jun/13/macedonia-rejects-treaty-greece-name-row-zoran-zaev>, 4. 3. 2020).

Smith H. (2018c). Macedonia changes name, ending bitter dispute with Greece. *The Guardian* (<https://www.theguardian.com/world/2018/jun/17/macedonia-greece-dispute-name-accord-prespa>, 4. 3. 2020).

Smith H. (2018d). Macedonian vote: „Either we become North Macedonia or North Korea“. *The Guardian* (<https://www.theguardian.com/world/2018/sep/29/macedonian-vote-either-we-become-north-macedonia-or-north-korea>, 4. 3. 2020).

Smith H. (2018e). Macedonia facing crisis after name change referendum hit by low turnout. *The Guardian* (<https://www.theguardian.com/world/2018/sep/30/macedonia-to-vote-on-name-change-and-ending-greek-dispute>, 4. 3. 2020).

Stálá delegace České republiky při NATO v Bruselu (2019). Severní Makedonie na cestě k členství v NATO (https://www.mzv.cz/nato.brussels/cz/aktualni_temata/severni_makedonie_na_cestech_k_clenstvi_v.html, 4. 3. 2020).

Stoltenberg J. (2020a). Press conference by NATO Secretary General Jens Stoltenberg on the release of his Annual Report 2019. *North Atlantic Treaty Organization* (https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_174389.htm?selectedLocale=en, 23. 3. 2020).

Stoltenberg J. (2020b). North Macedonia joins NATO as 30th Ally. *North Atlantic Treaty Organization* (https://www.nato.int/cps/en/natolive/news_174589.htm, 27. 3. 2020).

Šestak M. – Tejchman M. – Havlíková L. – Hladký L. – Pelikán J. (2009). *Dějiny Jugoslávských zemí* (Praha: Nakladatelství Lidové Noviny).

Tejchman M. (2016). *Balkán ve 20. Století* (Praha: Nakladatelství Karolinum).

Tusk D. (2017). Předseda Donald Tusk ve Slovinsku, Bývalé jugoslávské republice Makedonii, Bulharsku a Řecku. *Evropská rada. Rada Evropské unie* (<https://www.consilium.europa.eu/cs/european-council/former-euco-presidents/summary-of-donald-tusk-presidency/news/20170404-pec-visit-slovenia-fyrom-bulgaria-greece/>, 16. 3. 2020).

Tziampiris A. (2012). The Macedonian name dispute and European Union accesseion. *Southeast European and Black Sea Studies*, Vol. 12., No. 1, s. 153–171.

Vangeli A. (2011). Nation-Building ancient Macedonian style: The origins and the effects of the so-calles Antiquization in Macedonie. *Nationalities Paper* s. 13–32.

Vangeli A. (2018). Nation-building ancient Macedonian style: the origins and the effects of the so-called antiquization in Macedonia. *Nationalities Papers* 39 (1), s. 13–32.

Walker Sh. (2018a). No time soon: EU dates membership hopes of Balkan states. *The Guardian* (<https://www.theguardian.com/world/2018/may/18/no-time-soon-eu-dashes-membership-hopes-of-balkan-states-enlargement-sofia-summit>, 4. 3. 2020).

Walker Sh. (2018b). „It’s not about what is fair“: Macedonians prepare to vote on name change. *The Guardian* (<https://www.theguardian.com/world/2018/sep/10/its-not-about-what-is-fair-macedonians-prepare-to-vote-on-name-change>, 8. 3. 2020).

Wintour P. (2018a). Western Balkans backsliding on democracy, says Lords committee. *The Guardian* (<https://www.theguardian.com/politics/2018/jan/10/western-balkans-backsliding-on-democracy-says-lords-committee>, 3. 3. 2020).

Wintour P. (2018b). Greece to expel Russian diplomats over alleged Macedonia interference. *The Guardian* (<https://www.theguardian.com/world/2018/jul/11/greece-to-expel-russian-diplomats-over-alleged-macedonia-interference>, 9. 3. 2020).

Zavadil B. (2019). Výstavba železniční trati ze Severní Makedonie do Bulharska a Albánie. *Velvyslanectví České republiky ve Skopji* (https://www.mzv.cz/skopje/cz/obchod_a_ekonomika_1/vystavba_zeleznicni_trati_ze_severni.html, 17. 3. 2020).

Zídek P. (1992). Nad Makedonií visí otázník. *Český deník* 16. 12. 1992, s. 12.

7. Resumé

In my bachelor's thesis, I deal with the contradictions associated with the historical heritage, territory and population of modern North Republic of Macedonia. One of the main goals of my research is the Greco-Macedonian conflict, which lasted since 1991 and ended only in 2019. The conflict went through several stages, but throughout almost the entire conflict, this issue remained unresolved and difficult to resolve, since both sides adhered to their interests for a very long time and did not want to change their minds over the dispute. The main issue of the dispute was the common name "Macedonia" and the question of national identity. Republic of Macedonia interprets the name change by saying that the state wants to change its political discourse and take it to a new level in international relations.

The situation of the Republic of Northern Macedonia in the international system has long been significantly affected by a number of factors, which I will describe in the first part of my work - geographical location, problems associated with the break-up of Yugoslavia and last but not least the name dispute. In the second part of the work I will try to find out how these factors have influenced and are still influencing the relations between the Republic of Macedonia and selected important state and non-state actors in the international system. In this section, I will focus on the Republic of Macedonia's relations with the United States (USA), Russia and European countries, as well as organizations such as the North Atlantic Treaty Organization (NATO) or the European Union (EU), which play a major role in shaping Northern Macedonia's current policy since 1991.

8. Seznam příloh

Příloha č. 1: Mapa „tři vjalety”.

Zdroj: *Maps of Macedonia*

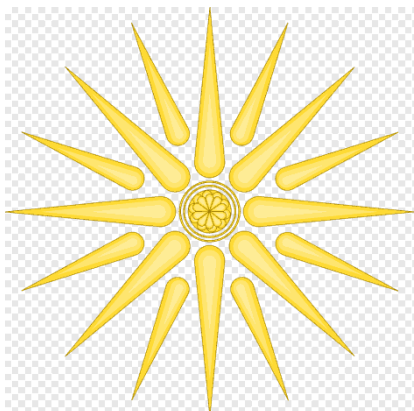
(<https://www.mtholyoke.edu/~kolev20k/Map%20of%20Macedonia.html>, 9. 4. 2020).

Příloha č. 2: Současná mapa Republiky Severní Makedonie

Zroj: *Danforth L., North Macedonia* (<https://www.britannica.com/place/North-Macedonia/Cultural-life>, 3. 5. 2020).

Příloha č. 3: Virginské slunce

Zdroj: Pngwing (<https://www.pngwing.com/en/free-png-bzxtc>, 12. 4. 2020).

Příloha č. 4: Současná vlajka republiky Makedonie

Zdroj: Vlajka Makedonie (<https://www.statnivlajky.cz/makedonie>, 4. 5. 2020).

Příloha č.5: Některé články Versailleské smlouvy, které se týkají menšin žijících v Řecku

Číslo článku	Krátký popis článku
Článek číslo 7	Nemohou být sankcionována žádná omezení, která omezují svobodu používání jakéhokoli jazyka každým občanem Řecka.
Článek číslo 8	Občané Řecka, kteří patří k národnostním, náboženským nebo jazykovým menšinám, musí mít právo na rovné zacházení jako s

	řeckými občany [...] například stejná práva na otevírání, řízení a kontrolu institucí, škol a dalších vzdělávacích institucí, ve kterých mohou svobodně používat svůj vlastní jazyk a vyznávat své vlastní náboženství.
Článek číslo 9	Požadavek, aby děti, které nemluví řecky, mohli studovat základní školu v mateřském jazyce.

Zdroj: vlastní tabulka na základě informací z knihy Johna Shea¹

¹Shea (1997). Two Ancient and Separate Nations. *Macedonia and Greece: The Struggle to Define a New Balkan Nation* (Iowa: McFarland), str. 110.

Příloha č.6: Operace NATO v rámci Ohridské dohody

Pojmenování mise	Délka mise	Hlavní úkoly mise
Operace Essential Harvest	22. srpna – 26. září 2001	pomohla dobrovolně odzbrojit etnické albánské extremisty.
Operace Amber Fox	27. září 2001 – 15. prosince 2002)	byla pověřena zajištěním ochrany mezinárodních pozorovatelů z Evropské unie a Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, která dohlížela na provádění Ohridské dohody.
Operace Allied Harmony	16. prosince 2002 – 31. března 2003	poskytovala pokračující podporu mezinárodním monitorům a pomáhala vládě převzít odpovědnost za bezpečnost v celé zemi.

Zdroj: vlastní tabulka na základě informací z databáze NATO²

²NATO (2019b). Peace support operations in North Macedonia. *North Atlantic Treaty organization* (https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_52121.htm, 23. 3. 2020).